

Onsdagen den 7 november

Kl. 09.00–12.18
16.00–16.04

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 17 oktober justerades.

§ 2 Avsägelse

Talmannen meddelade att *Erik Andersson (M)* avsagt sig uppdraget som ledamot av riksdagen från och med den 12 november.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2018/19:3 för tisdagen den 23 oktober i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från trafikutskottet.

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Motion

2018/19:236 till konstitutionsutskottet

EU-dokument

COM(2018) 641 till justitieutskottet

COM(2018) 719 till socialförsäkringsutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 19 december*.

§ 5 Riksrevisionens ledningsstruktur

Konstitutionsutskottets betänkande 2018/19:KU6
Riksrevisionens ledningsstruktur
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 14.)

*Extra ändringsbudget
för 2018 – Stöd till
djurägare inom lant-
bruket som drabbats
av torkan 2018*

§ 6 Extra ändringsbudget för 2018 – Stöd till djurägare inom lantbruket som drabbats av torkan 2018

Finansutskottets betänkande 2018/19:FiU8
Extra ändringsbudget för 2018 – Stöd till djurägare inom lantbruket som drabbats av torkan 2018 (prop. 2017/18:301)
föredrogs.

Anf. 1 MALIN LARSSON (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till finansutskottets förslag i betänkande FiU8.

Sommaren 2018 kommer vi att minnas. Vi kommer att minnas sommaren för dess varma soliga dagar men också för vådrets konsekvenser med svårsläckta bränder och en omfattande torka för landets bönder. På många håll i landet slogs gamla värmerekord, och sommarens torka skapade en kris för de svenska lantbruken.

Vi fick uppleva den värsta torkan i Sverige på 260 år. Men i värmens och torkans spår fick vi också uppleva en enorm solidaritet där svenska folket verkligen ställde upp för varandra. Det var bönder som hjälptes åt, kommuner som gjorde sitt för att hitta mark och för att öka konsumtionen av böndernas produkter, och medborgare som valde svenskproducerad mat i affären.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen, myndigheterna och näringen arbetade hårt. Redan i slutet av juli presenterade regeringen ett nationellt åtgärds paket om drygt 1,2 miljarder kronor. Denna förstärkning bidrar till att fler lantbrukare kan hantera en högre kostnad för foder och därmed också begränsa utslaktning av djur i förtid. Sverige hade stöd på plats fort och var först ut av alla EU-länder att stötta sina bönder.

Det vi avhandlar i dag i ändringsbudgeten är ett stöd på kort sikt om 400 miljoner kronor som lantbrukare kan ta del av redan nu under 2018. Regeringen har nyttjat systemet så långt som möjligt. Just 400 miljoner är det som är möjligt att betala ut utifrån EU:s regelverk. På kort sikt ser vi att det finns ett behov för lantbrukare med mjölk-, nötkötts- och lammköttproduktion att nu under slutet av året köpa in foder. Det akuta stödet som vi diskuterar i dag syftar därför framför allt till att stödja dessa producenter.

Många lantbrukare har också varit tvungna att ställa sina djur i kö för slakt på grund av denna exceptionella sommar. För att mildra de ekonomiska konsekvenserna föreslås också att det tillförs 60 miljoner kronor för att tillfälligt sänka avgifterna för den offentliga kontroll som görs vid slak-

terier i Sverige. Genom dessa medel kan avgiften för den offentliga kontrollen sänkas till EU:s miniminivå för alla slakterier i landet. Nedsättningen av avgifterna bidrar också till att öka den svenska slakterinäringens och animaliesektorns lönsamhet och konkurrens gentemot omvärlden. Tack och lov blev höstens skördar goda. Köerna till slakterierna har därmed minskat.

Parallellt med förslaget om ekonomiskt stöd har regeringen också tillsammans med våra myndigheter och Lantbrukarnas riksförbund, LRF, vänt på varje sten för att hitta sätt att lindra torkans skadeverkningar. Detta intensiva arbete ledde till att över 20 olika åtgärder snabbt vidtogs. Det handlade om beslut om regelförenklingar, vägledning, information till drabbade med mera. Just dialogen och det täta samarbetet med branschen har varit mycket värdefullt och viktigt för att lindra krisens konsekvenser men också för att lära av det som har varit och stärka jordbruket på lång sikt.

Vi socialdemokrater vill se ett starkare samhälle och tryggare Sverige. I vårt Sverige ställer vi upp för varandra när krisen kommer. Det var också därför regeringen agerade snabbt och tog fram detta krispaket som är anledningen till att vi står här med förslaget till ändringsbudget för att ge stöd till djurägare inom lantbruket som drabbats av den extrema torkan 2018.

Den socialdemokratiska ledda regeringen har också redan aviserat att den kommer att avsätta 760 miljoner till under 2019 för att täcka för konsekvenserna av torkan. Här har Jordbruksverket fått i uppdrag att tillsammans med branschen ta fram förslag på hur dessa kommande medel ska fördelas så rättvist som möjligt. Det ska bli intressant att i dag höra hur ni övriga partier resonerar i denna fråga. Avsätter ni medel för fortsatt stöd under 2019 och hur mycket? Jag tror att inte bara jag utan framför allt de svenska bönderna förväntar sig svar på denna fråga.

Herr talman! Det finns ett ordspråk som lyder: Inget ont som inte för något gott med sig. I fallet med torkan är det goda att den har synliggjort bönderna, det gröna näringslivet och deras stora betydelse för samhället. Utifrån de klimatförändringar som nu sker måste vi räkna med att vi kan komma att drabbas av liknande kriser framöver. Därför är det viktigt att vi fortsätter arbetet med att stärka vårt svenska jordbruk på lång sikt. Vi vill att svensk livsmedelsproduktion ska öka. Det ger jobb på landsbygden samtidigt som det stärker hållbar utveckling och producerar mat av bra kvalitet med höga miljö- och djurskyddskrav.

(Applåder)

Anf. 2 MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Sommarens omfattande torra har slagit hårt mot svenska lantbrukare. I dag ska vi debattera vad politiken kan och bör göra för att hjälpa. Men innan jag går in på det vill jag lyfta fram det civila samhällets enorma insatser under och efter krisen.

Lantbrukare har hjälpt varandra. Andra företagare har ställt upp, och privatpersoner har upplåtit mark och mycket mer. Alla dessa insatser har varit ovärderliga och snabba på ett sätt som politiken sällan förmår.

Med det sagt krävs det också politiska åtgärder. Det är angeläget att pengar kommer ut så snart som möjligt till de drabbade. Därför är det bra att regeringen har lagt fram förslaget om extra ändringsbudget även om vi moderater gärna hade sett en annan utformning.

Prot. 2018/19:13

7 november

*Extra ändringsbudget
för 2018 – Stöd till
djurägare inom lant-
bruket som drabbats
av torkan 2018*

Krisen visar samtidigt tydligt på ett större och mer långsiktigt problem som Moderaterna länge har påtalat, nämligen att jordbrukssektorn i Sverige har alltför låga marginaler. Sveriges lantbrukare har svårt att bygga upp tillräckliga ekonomiska skyddsvallar och är extra utsatta vid extrema händelser.

Det enda vi vet säkert är att nya kriser kommer att komma. Det kan handla om väder, angrepp från skadedjur och mycket annat. För att klara sådana kriser utan krisstöd krävs större motståndskraft, som byggs upp genom rimligare regelverk och lägre kostnadsnivå. Med bättre villkor står svenskt lantbruk stadigare på egna ben. Det kan utvecklas och fortsätta att vara världsledande i kvalitet och hållbarhet.

Herr talman! I stället för det krispaket som ligger på bordet i dag skulle Moderaterna ha velat se ett mer omfattande krispaket som dels hanterade de akuta problemen till följd av sommarens torka, dels tog tag i det svenska jordbrukets långsiktiga konkurrenskraftsproblem.

När det till att börja med gäller det akuta stödet är det självklart centralt att det utformas på ett sådant sätt att inga drabbade exkluderas. Det är exempelvis anmärkningsvärt att de svenska grisbönderna inte får ta del av stödet.

Det är också allvarligt att regeringen har planerat att från och med den 1 januari 2019 höja skatten för de drabbade näringarna genom att höja dieselskatten för just dem. Det äter upp en stor del av krisstödet. Vi moderater menar att man omedelbart borde ha stoppat denna höjning och i stället genomfört en kraftfull sänkning, även retroaktivt från juli 2018. Det skulle dessutom ha kommit fler till del.

Jag går nu över till det mer långsiktiga perspektivet. Om vi ska kunna stärka jordbruket och den svenska livsmedelsproduktionen, som vi är överens om att vi vill göra, kommer det att krävas ett större och mer långsiktigt arbete med regelförenklingar och generellt sänkta kostnadsnivåer.

Skatten på jordbruksdiesel måste stabiliseras på en lägre nivå än i dag. Detta står inte i kontrast till att satsa på gröna omställningar inom de gröna näringarna. Tvärtom – bara ett livskraftigt lantbruk har muskler att göra viktiga investeringar och ställa om.

Utöver sänkta skatter behöver lantbruket lägre kostnader i form av en minskad regelbörda. En svensk regering måste vara pådrivande i arbetet med regelförenklingar och harmoniseringar inom EU. Vi moderater vill dessutom att man regelbundet ska ompröva svenska särkrav. Och kanske allra viktigast: Vi behöver bättre ledning och styrning i offentlig verksamhet så att myndigheter stöttar och främjar, inte försvårar och fördyrar.

En oerhört viktig del i att stärka svensk livsmedelsproduktion är att öka efterfrågan på svenska produkter både här och internationellt. Ett sådant sätt är tydligare märkning av kött så att konsumenter kan göra aktiva val även på restaurang. Ett annat är att stärka kunskaperna när det gäller kravställning hos den upphandlande sektorn. Vi moderater vill även se förbättrade förutsättningar för ökad livsmedelsexport och mer tillämpad forskning inom livsmedelssektorn.

Sammanfattningsvis: Det krävs effektiv och träffsäker hjälp här och nu. Men sommarens händelser visar med all tydlighet på skyldigheten för oss politiker att agera för bättre villkor med lägre skatter, mindre krångel och stärkt konkurrenskraft.

Slutligen är det svårt att i detta sammanhang inte lyfta fram att sommarens kris allvarligt förvärrades för många jordbrukare till följd av att samhället under de senaste åren har brustit. Staten har fullkomligt misslyckats med sitt åtagande att betala ut jordbruksstöd till dem som är berättigade till det. I denna stund är man fortfarande skyldig drabbade lantbrukare totalt 335 miljoner kronor för 2016 och 2017. Åtminstone fram till nyligen fanns det jordbrukare som väntade på stöd från 2015. Det, herr talman, är inget annat än en skandal.

Den extra ändringsbudgeten, som vi debatterar i dag, är ett sätt för regeringen att korrigera sin budget för innevarande år. Vi står inte bakom denna budget och föreslår därför inte heller några ändringar med anledning av den. För att förverkliga moderat politik behövs en helt annan inriktning, och vi avstår därför från ställningstagande gällande den extra ändringsbudgeten.

(Applåder)

Anf. 3 MALIN LARSSON (S) replik:

Herr talman! Tack, Maria Malmer Stenergard, för ditt anförande! Det är alltid härligt att höra att vi är engagerade i det svenska lantbruket.

Jag måste dock få ställa en fråga. Ni ville se snabbare utbetalningar, mer stöd och så vidare. Men när man ser på era siffror märker man att ni har dragit ned med totalt 290 miljoner på området, bland annat med 10 miljoner till Jordbruksverket. Hur ska man då kunna skynda på, bli bättre och allt annat? Vi fick höra av Jordbruksverkets direktör vid miljö- och jordbruksutskottet sammanträde häromdagen att de har lyckats bra nu på sistone och verkligen skyndat på utbetalningarna. Det har också blivit regelförenklingar.

I mitt anförande ställde jag en fråga om det kommande för 2019. Jag är intresserad av att höra hur ni ställer er till de 790 miljoner som den socialdemokratiska ledda regeringen har aviserat.

Anf. 4 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik:

Herr talman! När det gäller våra framtida budgetsatsningar måste jag hänvisa till den budgetmotion som Moderaterna kommer att lägga fram inom kort.

Det är samma sak när det gäller satsningar på Jordbruksverket. Det är klart att det är glädjande att man nu har återbetalat ytterligare en liten del utöver det som man tidigare har utbetalat. Men det kvarstår fortfarande över 330 miljoner kronor, och det låter nästan som att Malin Larsson är lite nöjd med detta. Jag har svårt att förstå hur man som företrädare för Socialdemokraterna kan vara nöjd med att staten fullkomligt har misslyckats med utbetalningarna till dem som nu dessutom har drabbats så hårt av sommarens torka. Det har slagit extremt hårt mot dem som har haft stora summor kvar att kräva av staten.

Vad avser Socialdemokraterna att göra framöver, till att börja med, för att man ska kunna säkerställa att detta inte händer igen?

Jag vill ställa ytterligare en fråga. Malin Larsson var inne på de långsiktiga perspektiven. Vilka åtgärder vill Malin Larsson och Socialdemokraterna vidta framöver för att se till att man sänker kostnaderna mer långsiktigt och minskar regelkrånglet så att man kan stärka konkurrenskraften för det svenska lantbruket?

Prot. 2018/19:13
7 november

*Extra ändringsbudget
för 2018 – Stöd till
djurägare inom lant-
bruket som drabbats
av torkan 2018*

Anf. 5 MALIN LARSSON (S) replik:

Herr talman! Tack, Maria, för några svar! Dock fick jag inte svar på en fråga om något som jag tror att inte bara jag utan även många av våra bönder är intresserade av att verkligen få veta: Kommer de att få del av det stöd på 760 miljoner som regeringen har aviserat? Här hänvisar Maria Malmer Stenergard i stället till budgeten. Om jag tolkar henne rätt kan inte Moderaterna lämna ett klart besked om det i dag. Bönderna vet alltså inte om de kommer att få några övriga medel under 2019 som krisstöd på grund av torkan

Tänker inte Moderaterna avsätta några pengar för 2019 till dem som har drabbats av torkan?

Anf. 6 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik:

Herr talman! Jag kan lugna Malin Larsson; vi kommer att avsätta pengar till dem som har drabbats av torkan. Det som bekymrar mig är, som jag nämnde i mitt anförande, att från den 1 januari 2019 kommer en stor del av det krisstöd som regeringen har presenterat att ätas upp av en skattehöjning som med knivskarp precision riktar sig mot just den drabbade gruppen. Lantbruksdieselskatten ska nämligen höjas från 2019. Det har regeringen tidigare aviserat. Tycker Socialdemokraterna fortfarande att detta är en god idé?

Jag skulle också gärna vilja höra hur Malin Larsson ställer sig till den metod som Jordbruksverket nyligen förordade när det gäller fördelningen av krisstödet för nästa år. Jordbruksverket har sagt att det som ger bäst träffsäkerhet är att utgå från de parametrar som man använder när man återbetalar dieselskatt. Det är märkligt, för när vi i somras presenterade ett ganska omfattande förslag på krisstöd till Sveriges lantbrukare var Magdalena Andersson minst sagt tveksam. Hon sa att det här är ett mindre träffsäkert stöd, och ändå är det detta som den myndighet hon är ansvarig för går fram med. De förordar att man använder just den metod som man har använt för återbetalningen av dieselskatt. Hur ställer sig Socialdemokraterna till det?

Anf. 7 STAFFAN EKLÖF (SD):

Herr talman! Vi sverigedemokrater välkomnar regeringens initiativ till extra ändringsbudget som ska möjliggöra akut stöd till lantbrukare som drabbades av den svåra torkan i somras. Vi tycker att det är viktigt, men vi tycker också att anslaget är för litet. Så här vid en extra ändringsbudget kan vi inte lämna en motion och föreslå ett högre anslag, men om det hade gått skulle vi ha gjort det. Vi skulle också ha utformat förslaget annorlunda.

Först och främst saknar stödet den viktigaste analysen, nämligen att lantbrukarna systematiskt har missgynnats i flera mandatperioder. Svenskt lantbruks konkurrenssituation har blivit sämre än andra länders och saknar därför marginaler i dag. Det gör att lantbruket får svårt att klara av ovanliga händelser. På så vis är krissituationen delvis konstruerad av felaktig politik. På senare tid verkar dock insikter ha infunnit sig om lantbrukets situation och om att Sverige är på fel väg och måste ta en annan väg i stället. Jag tänker främst på livsmedelsstrategins målsättningar. Det är jättebra med de nya insikterna, men de måste följas upp med beslutsamma politiska åtgärder.

För den långsiktiga lönsamheten måste konkurrensförutsättningarna för svenska lantbrukare bli mer lika de som konkurrerande lantbrukare har i andra länder. Övriga åtgärder riskerar annars att bli utan effekt.

Vi föreslår att dieselskatten för jord- och skogsbruket minskas drastiskt så att den kommer ned till samma nivå som i Danmark, alltså 7 öre per liter. Lantbrukarna ska även få kompensation för beteskravet för mjölkkor. Viktigt är också att den allmänna löneavgiften tas bort för de tre första anställda. Detta tillsammans med bland annat utökad ursprungsmärkning och lojalare upphandlingar i den offentliga sektorns Sverige kan skapa goda förutsättningar för dagens lantbrukare och även nya i en växande lantbrukssektor. Jag vädjar därför till alla partier som skriver på sina budgetförslag i detta nu att skapa förutsättningar för att förbättra lantbrukets långsiktiga lönsamhet. Det är en alldeles nödvändig reform.

Som sagt är torkstödet för litet. Jordbruksverket har försökt att beräkna kostnaderna av torkan. Det handlar visserligen om prognoser och ganska osäkra siffror, men bara för animaliesektorn, som har drabbats hårdast, räknar verket med en intäktsförlust om 5 miljarder. Regn och en varm höst med mera har lindrat, och annars skulle kostnaderna varit ännu högre. Men merarbete, större drivmedelsåtgång, högre foderkostnader, brist längre fram i vinter och lägre näringsvärde, vilket leder till lägre produktion och mindre intäkter i framtiden, medför att kostnaderna kommer att öka. När färskare siffror kommer befarar Jordbruksverket också att betydande förluster uppstår även på växtodlingssidan. Detsamma gäller trädgårdsnäringen, särskilt kravodlade grönsaker.

Jag är rädd för att regeringens förslag kommer att leda till att många lantbrukare går i konkurs. Det är i sig ett mycket stort problem, men det kan även skapa följdproblem för maskinstationer, återförsäljare och andra leverantörer till jordbruket, vilket blir ett problem för landsbygden. Man kan till och med se upphörd hävd i vissa bygder.

Många har arbetat längre dagar under lång tid. De kommer inte att ha råd att leja avbytare, och de oroar sig för om de kommer att göra konkurs. Den sociala situationen är alltså väldigt svår. Situationen är alltså varken ekonomiskt, miljömässigt eller socialt hållbar. Och det är alltså inte över än – det kommer att bli sämre innan det blir bättre.

Slutligen finns det risker med regeringens utformning av 2018 års stöd. Stödet ska nästan enbart delas ut inom kategorin stöd av mindre betydelse. Den stödformen har i dag ett maxtak om 15 000 euro på en treårsperiod. Det finns ett förslag, och det kanske ändras, men om det inte ändras betyder det att lantbrukare under tre års tid inte kommer att få tillgång till en rad andra stöd som man normalt har tillgång till, och orsaken är att man slår i maxtaket.

Malin Larsson från Socialdemokraterna säger att man har gjort så mycket som är möjligt enligt EU-reglerna. Men jag noterar att man kan använda befintliga gruppundantag i förordning 702/2014 artikel 25 om allvarlig klimathändelse som kan likställas med naturkatastrof. Jag noterar i övrigt att om man inte vill det finns det också en möjlighet i fördraget om EU:s funktionssätt, artikel 108.2, att begära stöd utanför regelsystemet hos rådet. Regeringen har valt att inte göra så.

Vi skulle delvis välja andra lösningar, bland annat, som sagt, en retroaktiv återbetalning av dieselskatten. Det innebär ungefär 1 miljard kronor extra. Men när det gäller 2019 och framåt tycker vi att dieselskatten ska sänkas. Det är bättre än återbetalning av den, för det ger effekt direkt från årsskiftet. Lantbrukarna behöver inte vänta till i juni för återbetalning. Man sparar administrationen också. Enligt EU-reglerna kan dessutom återbetalning av dieselskatten inte göras till lantbrukare som har ekonomiska svårigheter. Det är en begränsning.

Sammanfattningsvis står vi nu inför en svår situation för svenskt lantbruk. Vi måste förstå att lantbrukets lönsamhet i framtiden måste öka. Det kräver resoluta, stora åtgärder, och det måste vara rätt åtgärder. Låt oss främst ta bort det som hämmar lantbruket och betala för nyttor i stället för att bara konstruera stöd. Ge lantbruket goda, långsiktiga spelregler. Och utnyttja EU-reglerna.

(Applåder)

Anf. 8 LARS THOMSSON (C):

Herr talman! Jag ska ta ett lite bredare grepp och ställa frågan: Behövs verkligen ett svenskt jordbruk framöver?

Ibland hör man i debatten att svenskt jordbruk både är olönsamt, omodernt och till och med miljöstörande. Centerpartiets syn är att jordbruket är en basnäring. Det ger mat, det ger bränsle, det ger biologisk mångfald, det ger jobb, det ger öppna landskap, det ger en levande landsbygd och det ger försörjningstrygghet. Man kan väl med fog säga att jordbruket ligger i Centerpartiets DNA. Det är därför vi historiskt har drivit jordbrukets frågor hårdast, och det kommer vi att fortsätta att göra framåt.

Mot det här förslaget har vi inte lämnat någon motion, och det innebär att vi släpper igenom förslaget som regeringen nu lägger fram. Huvudsakligen till det är att vi vill snabba på utbetalningarna till jordbruket.

När man talar om utbetalningar tycker jag att man måste börja i den änden att, som flera har varit inne på, det är skamligt att staten faktiskt inte har klarat av sitt åtagande vad gäller utbetalningar till jordbruket från 2015, 2016 och 2017. Det är enorma summor. Bara på lilla Gotland som jag kommer från handlar det om 30 miljoner som inte har betalats ut. 30 miljoner är väldigt mycket när det gäller småföretag.

Det är givetvis inte rimligt att staten ska ha en egen ordning vad gäller att betala ut när jordbrukarna i sin tur ska följa tidsgränserna till punkt och pricka. Det är klart att det inte heller underlättade att landsbygdsministern gick ut och lovade att det här skulle vara klart till årsskiftet. Det är ett löfte som inte kommer att hållas, och det misslyckandet får den sittande regeringen ta ett stort ansvar för.

Riksdagens mål är att vi ska få en ökad livsmedelsproduktion och en ökad självförsörjningsgrad i Sverige. Torkan är ett stort hot i och med att den medför att utvecklingen går i motsatt riktning. Vi som har varit i branschen länge vet att det har varit en brutal strukturomvandling av jordbruket i Sverige. Jag kan ta min hemsocken som exempel. När jag startade som jordbrukare i början av 90-talet var det tolv mjölkbönder där, och i dag är det en. Precis så ser det ut i hela Sverige, och torkan riskerar förtida avveckling och förstärker den här strukturomvandlingen. Det är inte vad vi behöver.

Centerpartiets analys är att pengarna inte räcker. Vi ser den stödersättning som regeringen föreslår, och vi ser att LRF:s beräkning landar på ungefär 10 miljarder i total förlust. Vi vet att bara på Gotland är det 800 miljoner kronor. Det är klart att 1,2 miljarder inte förslår tillräckligt långt. Därför har Centerpartiet lagt fram förslag i ett särskilt yttrande på 5,3 miljarder över tre år, och vi är alltså beredda att skjuta till pengar även 2019 och 2020.

Vår inriktning är att vi dubblar stödet per djurenhet. Vi har stöd till växtodling. Vi sänker slakteriavgifterna ännu mer. Vi höjer återbetalningen för diesel, och vi höjer transportstödet.

Vad gäller utbetalningar 2019 pågår just nu en diskussion om utformningen av dem. Vi är beredda att bidra med konstruktiva lösningar, så att det blir så rättvist och rimligt som möjligt och så att man tar hänsyn till sådant som behöver tas hänsyn till. Den diskussionen är vi alltså villiga att fortsätta med regeringen.

Vad är det centrala på lång sikt? Som flera har varit inne på är det att få till ökad lönsamhet i branschen, av minst två skäl. Det första skälet är att det vi har sett under 2018 är en förändring om vad klimatförändringarna kommer att leda till. Jag är rädd för att vi kommer att ha precis sådana här katastrofer vart 10:e år och inte vart 70:e år som det har varit. Då måste man ta höjd för det. Där har Centerpartiet lagt fram förslag.

Det andra skälet är att vi också behöver se jordbruket som en del av en viktig försörjningstrygghet i landet. Jag är övertygad om att de senaste 30 åren är en parentes i jordbrukets historia. Vi har trots att vi bara kan importera livsmedel från en världsmarknad och i praktiken ligga på en självförsörjningsgrad på 50 procent. Kombinationen av ökad befolkning, ökad oro och klimatförändringar gör att det framöver inte finns någon garanti för att det kommer att finnas livsmedel att köpa på världsmarknaden. Därför behöver vi ha inhemsk produktion.

Hur ska vi åstadkomma ökad lönsamhet på en avreglerad marknad? Det är den stora frågan. Centerpartiets fokus är helt och hållet på ökad konkurrenskraft. Det är svaret på hur vi klara en ökad produktion. För att vi ska klara konkurrenskraften finns det tre huvudbitar. Det är minskat regelkrångel, det är rimligare beskattningsregler och det är ett mer aktivt stöd till omställningen till klimatsmart jordbruk. Man måste nämligen vara tydlig med att även jordbruket måste ställa om till att bli mer klimatsmart.

Just nu finns det, trots det tuffa läget, en framtidstro bland jordbrukarna – tack vare att de känner ett starkt stöd från konsumenterna och faktiskt ett ökat stöd från politiken. Det är väldigt bra. Därför finns det ett momentum just nu för att göra någonting.

Centerpartiets svar är att Sverige, mer än någonsin, behöver ett starkt inhemskt jordbruk framöver. Vi kommer att bidra med vår kunskap och våra praktiska förslag för att det ska kunna bli verklighet. Det är vårt löfte till jordbruket för den kommande mandatperioden.

(Applåder)

Anf. 9 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Herr talman! Jag vill tacka Lars Thomsson för anförandet.

Jag har en fråga. Lars Thomsson talar om återbetalning av dieselskatt och ett antal stöd för framtiden. Det är mycket bra. Men återbetalning av

dieselskatt är en mer kortsiktig lösning, och det finns begränsningar med återbetalningen, vilket jag nämnde i mitt anförande.

Jag vill därför fråga om Centerpartiet är berett att i stället sänka dieselskatten efter årsskiftet och i så fall med hur mycket. Det skulle ge lantbrukarna ett långsiktigt besked och ge dem en planeringshorisont. Att sänka en skatt som hämmar lantbrukarna skulle leda till att de kan stå på egna ben i högre grad och inte hämmas av faktorer utanför deras kontroll.

Är Centerpartiet berett att sänka dieselskatten?

Anf. 10 LARS THOMSSON (C) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågan. Den är inte helt okomplicerad att rakt upp och ned svara ja eller nej på. Vi behöver helt klart hitta modeller för att göra återföringen. Då är förmodligen tillfälligt sänkt dieselskatt en bra metod, eftersom den sittande regeringen inte har jobbat med andra alternativ för att höja konkurrenskraften. Det ser vi alltså som en framkomlig väg under 2019.

Frågan är om det går att sänka dieselskatten långsiktigt. Det är klart att det gör. Är det önskvärt? Nej, det är det kanske inte. Vi behöver stärka konkurrenskraften för svenskt jordbruk och ställa om samtidigt. Det behöver givetvis vara en kombination av olika åtgärder. Och det har vi lagt fram på. I vårt motförslag till livsmedelsstrategin har vi 90 konkreta förslag. I somras lade vi fram ytterligare 15 konkreta förslag.

Vi säger att vi ska stärka konkurrenskraften men också klara en omställning.

Anf. 11 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Herr talman! Tolkar jag Lars Thomsson rätt eller fel? Är ni beredda att sänka dieselskatten på kort sikt men inte på lång sikt? Det kan jag kanske få ett svar på.

För oss är det viktigt att ge svenska lantbrukare liknande förutsättningar som omvärldens lantbrukare. En del i det är att ge dem samma skattesatser. Om en omställning leder till sådana svårigheter att lantbrukare går i konkurs måste man ta med det i helhetsanalysen innan man går vidare med en sådan omställning.

Det finns lite olika saker man måste ha med i en helhetsanalys. En är att svenskt lantbruk är mindre klimatbelastande än andra EU-länders lantbruk, och det är mycket mindre klimatbelastande än lantbruk i länder utanför EU. Det betyder att man kan gynna klimatet genom att ha svensk produktion och missgynna klimatet genom att importera.

Det skulle vara intressant med en helhetsanalys där man räknar in vad det skulle betyda för klimatet om ett antal svenska lantbrukare går i konkurs och marken inte brukas. Är Centern beredd att göra en helhetsanalys, så att man verkligen får en helhetsbild av vilka effekterna blir på klimatet med den politik som eftersträvar att minska klimatbelastningen?

Anf. 12 LARS THOMSSON (C) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Staffan Eklöf!

Vi är beredda att höja återbetalningen av dieselskatt med 190 miljoner 2018, 290 miljoner 2019 och 290 miljoner 2020. Det är det kortsiktiga perspektivet. Det tror jag är ett klart svar på din fråga.

Jag håller med om att vi givetvis måste göra en helhetsbedömning för att få stärkt konkurrenskraft så att vi får ha kvar svenskt jordbruk. Då måste vi också hitta en balans där vi får en vettig klimatbelastning. Det nästan sämsta vi kan göra är att flytta ut jordbruket. Då ökar klimatbelastningen.

Vi har lagt fram våra 90 plus 15 förslag för hur man kan lösa det. Det går att kombinera. Jag vänder mig lite emot dem som säger: "Jordbruket behöver inte ställa om." Jo, jordbruket kommer att behöva ställa om ganska fort, precis som alla andra sektorer. Men det går att kombinera med ökad lönsamhet om staten är aktiv och vi har en aktiv regering. Jag förväntar mig att vi ska få just en aktiv regering som jobbar med de här frågorna.

Anf. 13 ULLA ANDERSSON (V):

Herr talman! Ljusdal, Kårböle, Los, Nötberget, Ramsjö och Fågelberget är namn som vi alla fick ta del av under sommaren. Men det var inte enbart namn. Det var också människor som fick se sina egendomar, sina liv och sin hälsa påverkas kraftigt. Skogsbränder härjade nämligen hemma i Hälsingland. Många är de som har fått se sina livsverk gå till spillo, som har fått se generationers efter generationers arbete försvinna i röken. Det var fruktansvärda händelser som påverkade väldigt många väldigt djupt.

Det var effekter av klimatförändringarna, precis som torkan vi har fått uppleva i sommar och som har drabbat jordbruket väldigt hårt. Vi fick ta del av berättelser från bönder om att de måste nödslakta sina djur. De fick inte mat till sina djur. Vi har fått höra om spannmålsproduktion som har varit den lägsta på 60 år. Klimatförändringarna får katastrofala effekter.

De som har förnekat klimatförändringarna borde äntligen ha vaknat, men tillåt mig tvivla på det. De spåren verkar sitta djupt i vissa partier, inte minst hos Sverigedemokraterna.

I somras när larmrapport efter larmrapport om utsattheten för de svenska bönderna kom var Vänsterpartiet först ut av alla partier och krävde ett stödpaket. Vi måste stödja det svenska jordbruket. Efter det följde parti efter parti efter och krävde olika former av stödpaket. Det visar sig också här i dag. Vi är brett överens om att det svenska jordbruket behöver stödjas, och det i sig är glädjande. Låt oss försöka att ta vara på det och skapa mer långsiktiga spelregler för det svenska jordbruket.

För oss i Vänsterpartiet är det avgörande och centralt att man ökar den inhemska livsmedelsproduktionen. Nu verkar det som att den på kort tid kommer att minska på grund av torkan i somras. Omställningen i jordbruket måste på sikt bli större. Det sätt på vilket vi lever i dag är inte hållbart.

Sverige har som mål att öka sin självförsörjningsgrad av livsmedel i enlighet med den livsmedelsstrategi som riksdagen har ställt sig bakom. Hittills har det väl gått så där, men strategin är också ganska ny. Länsstyrelse efter länsstyrelse håller på att ta fram strategier för att öka den inhemska livsmedelsproduktionen. Ett vanligt år importerar vi stora mängder mat, även sådant som går att odla och tillverka i Sverige som till exempel ägg, mejerivaror, gryn och kött. Hela 36 procent av det kött som konsumeras importerar vi, och det kommer många gånger från djur som behandlats med stora mängder antibiotika.

För en tid sedan besökte jag en lantbrukare som hade ekologiska grisar och får. Bonden berättade att när man slaktade sina får på gården fanns det inte plats på slakterierna, för då importerades det som mest får från Nya Zeeland. Hur hållbart är det?

I år lär importandelarna öka än mer på grund av sommarens torka, och bönderna lider svårt av missväxten. Därför är det bra att det här stödet ska införas. Torkan borde vara en väckarklocka för vår sårbarhet. Vi har inte längre förmågan att producera den mat som vi själva äter här i Sverige. På sikt är det inte hållbart.

Jag hoppas därmed att den inhemska matförsörjningen ska bli mer aktuell. Vi behöver en sådan inhemsk nationell jordbrukspolitik som Norge, Island eller Schweiz har. EU:s jordbruksstöd är ju inte något speciellt effektivt system, och det är inte miljövänligt. Det gynnar framför allt stora godsägare. Det har också varit ett byråkratiskt system, och det visar ju debatten om jordbruksstöd som inte betalas ut.

Jag har suttit i riksdagen länge, herr talman. Jag kommer ihåg att under den borgerliga regeringen krävde vi att regeringen skulle snabba på utbetalningarna av jordbruksstöd. Det är alltså en historia som tyvärr har långa anor, så det måste ändras. Det är inte så himla enkelt att komma till rätta med de problemen. EU:s byråkratiska system är vida kända just för att vara byråkratiska.

Vi borde också kräva ett undantag från taken i jordbruksstödet från Bryssel som Polen har genomfört. Det är inte heller rimligt att vi betalar en massa pengar till Bryssel för jordbruk, och sedan får vi tillbaka en enda liten del. Vi borde ha ett nationellt jordbruksstöd och inte ett jordbruksstöd på EU-nivå.

Men jordbruksstöd handlar också om jämlikhet, att upprätthålla service på landsbygden liksom ett reglerat återflöde av inkomster från mineraler, vattenkraft och vindkraft till de regioner där dessa också utvinns.

Den ökande ojämlikheten i Sverige drabbar också delar av landsbygden med utarmad service och därmed sämre möjligheter att bo kvar. Ökad självförsörjningsgrad hänger tätt samman med en välfungerande landsbygdspolitik och omfördelning av resurser, det vill säga tvärt emot nyliberalism och tron på att marknaden löser allt.

Med ett strategiskt arbete för ökad inhemsk livsmedelsförsörjning med djupa insikter om att vi måste agera mot klimatförändringarna hoppas jag att detta ska leda framåt i en hållbar riktning.

Jag yrkar bifall till finansutskottets förslag i betänkandet.

Anf. 14 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Herr talman! Tack, Ulla Andersson, för anförandet!

Är det någonstans som man måste ha rätt utgångspunkt och rätt fakta är det i riksdagen. Jag uppfattade det som att Ulla Andersson påstod att Sverigedemokraterna är klimatförnekare, och det är en myt. Nu har vi vederlagt det.

Däremot är klimatfrågan så pass viktig att man måste göra en helhetsanalys. Man måste se till att de åtgärder som man vidtar ger effekt. Det är alltså ett effektivitetsperspektiv och en nykter analys som vi efterlyser.

Centerpartiet och Sverigedemokraterna diskuterade här tidigare vad man måste ha med sig i en sådan analys. Lantbrukare ska inte köra extra

körningar för skojs skull, oavsett hur billig dieseln är. Man kan öka mekanisk ogräsbekämpning i stället för kemisk ogräsbekämpning. Man ska kanske bruka det avläggset belägna skiftet som annars inte skulle brukas, som i stället planteras med gran.

Det andra som man måste veta är att svenskt lantbruk är mindre klimatbelastande än andra EU-jordbruk och mycket mindre klimatbelastande än jordbruk utanför EU. Detta är kunskap som Centerpartiet och Sverigedemokraterna har. Det betyder att det gynnar klimatet om vi odlar maten här i Sverige och att det missgynnar klimatet om vi importerar vår mat.

Sedan sa Ulla Andersson att Sverige inte längre har förmåga att producera mat. Jag kanske misstolkade det, men då kan Ulla Andersson rätta till det. Jag vill säga att det delvis är skapat av dålig politik. Sedan skyller Ulla Andersson på EU. Det finns en passivitet även där. Vi vill i stället utnyttja EU-reglerna, som jag gav exempel på från talarstolen, och ändra dem så att de gynnar Sverige. Det är så man agerar för att få ett EU som fungerar för svenska intressen.

Anf. 15 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Staffan Eklöf säger att man måste ha åtgärder mot klimatet som har effekt. Ja, det kan jag instämma i. Därför är det så svårt att förstå att Sverigedemokraterna gång på gång drar ned på det budgetområde som har miljö- och klimateffekt. Så är det de facto.

Sverigedemokraternas klimatpolitik brukar bestå av: Gör ingenting här hemma, eller så lite som möjligt, och gör någonting långt där borta. Man verkar då glömma bort, herr talman, att om alla skulle leva som vi skulle det gå åt fyra jordklot. Hur hållbart är det? Man måste ta eget ansvar för det man gör här hemma och ändra på det. Det borde vara en självklarhet. Det är också här som man lättast kan få effekt.

Samtidigt måste man också jobba på internationell nivå för att påverka andra länder och försöka att bistå på bästa möjliga sätt. Det gäller till exempel ett additionellt klimatbistånd.

Vänsterpartiet anser att man ska öka den inhemska livsmedelsproduktionen. Det tror jag att alla partier i dag vill, men vi vill nog det på lite olika sätt.

Däremot hoppas jag att det ska finnas gemensamma linjer i en del av dessa åtgärder så att vi kan börja jobba mer långsiktigt.

Jag vidhåller att det finns klimatförnekare i Sverigedemokraterna och att det också är väldigt djupt rotat. Det är bara att lyssna på till exempel partiledardebatter.

Anf. 16 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Herr talman! Det var lite svepande anklagelser. När någonting är viktigt måste man få effekt. Vidtar vi åtgärder här blir det en liten effekt, eftersom vi redan har vidtagit så många åtgärder, samtidigt som det blir stora negativa effekter på andra områden. Om vi vidtar åtgärder i utvecklingsländer blir det en mycket större effekt.

Dessutom lägger vi väldigt mycket pengar på utveckling av förnybara tekniker, vilket i förlängningen skulle kunna leda till att fossila drivmedel och fossila alternativ blir mindre intressanta. Det blir naturligtvis intressant, inte bara i Sverige utan också för omvärlden. På så vis får man med den åtgärden en global effekt i stället för bara en lokal effekt. Man får en

Prot. 2018/19:13
7 november

*Extra ändringsbudget
för 2018 – Stöd till
djurägare inom lant-
bruket som drabbats
av torkan 2018*

bestående effekt i stället för enbart en kortsiktig effekt. Här satsar vi mer än regeringen – betydligt mer.

Regeringen verkar tro att man genom att vara ett föredöme skulle få efterföljare. Jag tror inte att det fungerar så enkelt. Andra länder har inte de förutsättningar som Sverige har med mycket vattenkraft och skog, vilket hjälper till vid en omställning. Sverige har därtill ganska mycket kärnkraft. Andra länder kan inte följa Sveriges exempel på samma sätt. Jag tror dessutom inte att global politik fungerar riktigt på detta vis.

Man måste i stället skapa tekniska alternativ som sedan kan tillämpas och som också ger Sverige exportintäkter och sysselsättning, vilket naturligtvis är väldigt bra.

Med en politik som fokuserar på att andra ska följa efter finns det en risk att vi sparar koldioxidutsläpp här som eldas upp av någon annan. Det enda vi då har åstadkommit är en räkka negativa effekter i Sverige utan att vi har påverkat de globala nivåerna av koldioxid. Detta måste finnas med i en beräkning.

Anf. 17 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Herr talman! Jag skulle kunna sammanfatta Sverigedemokraternas åtgärder på klimatområdet på följande vis: Gör mer där borta men dra ned mycket på budgeten för detta! Gör mindre här hemma och dra ned ännu mer på budgeten här hemma! Det vill säga: Gör så lite som möjligt. Detta är kontentan av Sverigedemokraternas politik på området. På något annat sätt kan man inte förstå de omfattande neddragningar som ni faktiskt gör på både internationella och inhemska klimatåtgärder.

Det är ohållbart att leva som vi i Sverige lever. Vi förbrukar fyra jordklot, och 80 procent av det som vi konsumerar här släpps ut i andra länder. Människor tvingas fly för sina liv. Klimatflyktingar kommer att vara, och är redan, den största gruppen av flyktingar på vårt jordklot. Det är helt enkelt ohållbart att fortsätta leva som vi i den rika världen gör.

Vi har ett ansvar att visa solidaritet och ändra vårt levnadssätt. Därför ska vi bland annat öka den inhemska livsmedelsproduktionen och på längre sikt försöka ställa om jordbruket i en mer hållbar riktning.

Nu talar vi om ett krisstöd, och ett sådant ska vi ha. Vi i Vänsterpartiet ställer oss bakom det förslag som ligger på bordet. Sverige behöver mer långsiktiga stöd, och då ska vi stimulera med morötter för att få en större omställning av jordbruket för att kunna öka den inhemska produktionen och konsumtionen av svenska livsmedel.

Anf. 18 ELISABETH FALKHAVEN (MP):

Herr talman! Lantbrukare är tåliga människor. Det måste man vara när ens dagsverkes årliga inkomst är helt beroende av väder och vind. De senaste åren har även krävt en annan typ av uthållighet då den myndighet som står för den betydande parten av de ersättningar som lantbrukarna får för sitt arbete helt enkelt inte har varit riggad för att betala ut dessa ersättningar.

Det finns mycket att säga om detta. Regeringen har tillsatt 60 miljoner kronor till Jordbruksverket för att man där ska få ordning på sina system, och förhoppningsvis är mycket nu löst vad gäller utbetalningarna.

Jag ser verkligen fram emot en utvärdering av vad detta har fått för effekter för lantbrukarna i Sverige. Självklart har det fått effekter. Finns det till exempel lantbrukare som på grund av detta har sett sig tvingade att lägga ned sitt företag?

Det svenska jordbruket har under många år effektiviserats och finjusterats långt ned i detaljerna. Det handlar om precisionsodling med ny teknik, Greppa näringen, Lean Lantbruk, exakta foderstater till djuren och så vidare. Man har ofta stenkoll på förutsättningarna i företaget. Men det gäller de förutsättningar som gäller vid normala förhållanden, med lite variationer, så som man helt enkelt ska ha i ett företag.

Vi har i tusentals år haft ett mycket stabilt och relativt förutsägbart klimat på planeten. Nu är det inte längre så. Klimatförändringarna är här. Det är bara att erkänna att vi har gjort alldeles för lite för att hejda dem.

Vi gör fortfarande alldeles för lite för att hejda dem drabbas vi alla. Vissa drabbas direkt, andra mer indirekt. Lantbrukarna, som är helt beroende av väder, drabbas direkt. Vi som ska handla den mat som de producerar drabbas i nästa led.

Det är inte detta scenario som lantbrukarna och deras organisationer har arbetat med under de senaste 20 åren. Utan de har arbetat med effektivisering av företaget i ett stabilt, förutsägbart och gynnsamt klimat.

Förra året regnade det i skördetider så till den milda grad att många helt enkelt inte kunde ta sig ut på åkrarna för att skörda. Om man kunde slå av säden kunde man då rakt inte bärga halmen. I år har det varit torrt under så gott som hela växtsäsongen. Man har därför inte haft någon anledning att ge sig ut på åkrarna för att skörda eftersom nästan ingenting har vuxit där.

Det tog sig på slutet. Regnet kom, och det blev grönt igen. Man fick ytterligare några grässkördar, men naturligtvis med lägre proteininnehåll. Det blev ändå något för djuren att tugga på.

Säden och inkomsterna från växtodlingen har i stort sett halverats för växtodlarna. De måste därför ta ut ett mycket högre pris för den säd de har. Detta drabbar exempelvis grisbönder, kycklinguppfödare och äggproducenter, eftersom maten till deras djur blir betydligt dyrare.

Det finns trots allt foder i Sverige att köpa till djuren. Ett tag trodde vi inte det. Under sensommaren var paniken nära hos många. Skulle de få tag på hö till sina hästar? Om inte, vad skulle de i hela fridens namn göra då? Skulle mjölkbonden få foder till sina mjölkkor så att de skulle kunna producera så mycket att gården går runt? Eller skulle man bli tvungen att slakta ut?

Paniken var som sagt utbredd, undertryckt och stor. Jag vet, för jag delade den.

Herr talman! I år blev det alltså inte riktigt lika illa som det kunde ha blivit. Men det blev tillräckligt illa för att det stöd som regeringen har beslutat om skulle vara av vikt. Det är åtminstone vår ambition att stödet ska hjälpa till att bära ett antal lantbrukare genom detta svåra år. Man kan alltid diskutera omfattningen av stödet liksom om förslagen om hur och till vem stödet ska riktas är de bästa och mest rättvisa.

Jordbruksverket är trots allt vår expertmyndighet. Det är den som har lagt fram förslaget. Jag förutsätter att man har tagit hjälp av lantbrukarnas

Prot. 2018/19:13
7 november

*Extra ändringsbudget
för 2018 – Stöd till
djurägare inom lant-
bruket som drabbats
av torkan 2018*

egna organisationer när man har arbetat fram förslagen om hur stödet ska fördelas.

Självklart måste detta utvärderas ordentligt. Man kan fundera över flera frågor när det gäller begränsningar av djurenheter och djurslag. Det är viktigt att det blir rätt. Och nu är det också mycket viktigt att vi stöttar lantbruket i den omställning som måste till i klimatförändringarnas tidevarv.

I lantbruket krävs mycket ny infrastruktur, exempelvis bevattningsanordningar, troligen andra växtsorter och mer medel till forskning om vilka sorter som funkar. Fler våtmarker och utjämningsytor vid störtregn behöver anläggas. Med ny infrastruktur följer ofta stora kostnader. Vi behöver stötta lantbrukarna i deras klimatanpassningsarbete och på deras väg mot fossilfrihet. Vi når inte dit genom att subventionera fossildiesel.

Det viktigaste arbete som vi nu har att göra är att hjälpa till i omställningen till ett fossilfritt jordbruk och att satsa på att anpassa jordbruket till ett förändrat klimat.

Miljöpartiet vill utveckla jordbruket på ett sätt som långsiktigt stärker Sveriges livsmedelssäkerhet och ger ökad produktion och förädling av livsmedel i Sverige. Vi behöver öka skyddet mot exploatering av värdefull jordbruksmark. Vi ska inte bygga på den bördigaste jorden där jordbrukarna ofta har lagt ned tiotals år och mycket pengar på ett jordförbättringsarbete. Det är resursslöseri.

Avslutningsvis vill jag passa på att nämna, om ni inte redan har läst det, att de ekologiska lantbrukarna klarade sig bättre i torkan. Vad detta kan bero på ska också bli intressant att få reda på mer om.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 14.)

§ 7 Riksrevisorernas årliga rapport 2018

Finansutskottets betänkande 2018/19:FiU9
Riksrevisorernas årliga rapport 2018 (redog. 2017/18:RR5)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 14.)

§ 8 Brottsdatalog – kompletterande lagstiftning

Justitieutskottets betänkande 2018/19:JuU3
Brottsdatalog – kompletterande lagstiftning (prop. 2017/18:269)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 14.)

Socialutskottets betänkande 2018/19:SoU4

Biståndsbedömt trygghetsboende för äldre (prop. 2017/18:273)
föredrogs.

Anf. 19 MICHAEL ANEFUR (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Kristdemokraternas motion och yrka avslag på propositionen i dess helhet.

Att äldre ska ha möjlighet att leva ett tryggt och innehållsrikt liv är vi alla tack och lov överens om. Vi är rimligen också överens om att trygghetsboenden i olika former är både eftersträvansvärda och viktiga delar i en modern och framåtriktad äldrepolitik.

Trygghetsboenden infördes under den tidigare alliansregeringen. När reformen genomfördes omvandlades väldigt många tidigare äldreboenden till trygghetsboenden, men det skedde också mycket nybyggnation. Hela tanken med trygghetsboenden är att de ska vara bryggan mellan ett eget boende och ett särskilt boende innan man behöver ett sådant. Det gäller äldre som av något skäl upplever så stark otrygghet eller ensamhet att de vill flytta från sitt vanliga boende men inte har tillräckliga problem för att bli bedömda för ett särskilt boende.

En av de stora poängerna med den här boendeformen var att den inte skulle vara biståndsbedömd. Det ska vara den enskilde äldre som själv avgör efter sina behov om man vill eller inte vill flytta dit, och man ska kunna hyra trygghetslägenheter på helt vanliga marknadsvillkor. Denna omvandling blev för många en helt fantastisk möjlighet.

Det utgår investeringsstöd för att bygga nytt eller omvandla befintliga hus och lägenheter till trygghetsboenden. I dag finns trygghetsboenden i 181 av Sveriges 290 kommuner, och fler tillkommer för varje år. Nästan 10 000 människor bor i dag i olika slags trygghetsboenden. Trygghetsboenden har gjort livet lättare, tryggare och mindre ensamt för väldigt många äldre.

Herr talman! Vid en första genomläsning kan biståndsbedömning av trygghetsboenden uppfattas som positivt. Men det finns väldigt många avigsidor.

Den äldres upplevelse av otrygghet kan överprövas av kommunal personal. Kommunala tjänstemän får alltså veto gentemot den äldres upplevelser. Hur ska en utomstående kunna värdera den enskildes känsla av otrygghet eller ensamhet? Propositionen löser inte vare sig otryggheten eller ensamheten utan skapar mer problem.

Genom att lagstifta om biståndsbedömt trygghetsboende kommer i dag existerande trygghetsboenden i stor mängd att kunna inkorporeras i kommunens samlade äldreboenden. Det hyfsar möjligtvis statistiken men tillför inte ett enda nytt boende. Ändå känns detta som ett av de bärande argumenten i propositionen. Frågan är vilket problem som avses bli löst genom det här förslaget.

Förslaget innebär också färre möjligheter för den äldre att välja sitt eget boende, eftersom man ofta kommer att behöva gå igenom den eklut som består av en biståndsbedömning.

Genom den föreslagna lagstiftningen blir möjligheten till trygghetsboende krångligare, när det egentligen borde vara tvärtom. Regelkrångel i stället för regelförenkling – är det verkligen det vi vill för våra äldre? Vill vi ge dem ännu fler problem?

Enligt förslaget ska samtliga framtida bedömda trygghetsboenden vara avhängiga tillstånd från IVO. Det är oklart vad detta tillför, utöver långa väntetider och ytterligare byråkrati. Det löser inte problem utan skapar problem.

Trygghetsboenden byggs i allt större utsträckning. Efterfrågan är fortsatt hög. Uthyrningsgraden är väldigt hög. Allvarligt – vad är det för problem man egentligen vill lösa med den här propositionen?

Varför tvinga fler att biståndsbedömas? Redan i dag kan kommunerna om de bedömer det lämpligt ge trygghetsboende som bistånd. Återigen: Vilket är det problem som ska lösas?

Herr talman! Vi kristdemokrater vill gå åt andra hållet. Vi vill införa en rättighet till trygghetsboende för 85-plussare som själva bedömer att de känner sig ensamma eller otrygga. Har man blivit 85-plussare måste man väl ändå anses myndig nog att klara av en sådan sak, anser vi.

I stället för att tvinga till biståndsbedömning vill vi gå vidare och se hur vi kan stimulera byggherrar att bygga trygghetsboenden, eftersom vi ser att behovet är ökande. När äldre flyttar från ordinarie boende till trygghetsboende frigörs bostäder, och det är precis det som behövs för att få igång de så kallade flyttkedjorna.

Sammanfattningsvis behöver Sverige färre regleringar av människors frihet att välja boende, mer av valmöjligheter, fler alternativ att välja på, mindre klåfingrighet och mer förtroende för att människor, även äldre, är kapabla att fatta rationella beslut.

Anf. 20 MATS WIKING (S):

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i socialutskottets betänkande. Det är skönt att vi på många punkter är överens. Utifrån vårt tänkande i majoriteten vill jag argumentera för varför det behövs just biståndsbedömt trygghetsboende.

Vi är helt överens om att det finns en stor grupp äldre som har svårt att klara sig på egen hand men samtidigt är för friska för ett vanligt äldreboende. De måste få känna den trygghet och det sammanhang som människor behöver. Vi tycker att det finns en bra lösning för dessa människor. Den lösningen heter biståndsbedömt trygghetsboende.

Vi måste se till att alla får möjlighet att välja ett boende med omsorg och service. Tanken med biståndsbedömt trygghetsboende är att det ska ge stöd och hjälp till äldre att kunna ”bo själva” men samtidigt bryta den oönskade ensamheten. Var tionde äldre upplever i dag stora besvär av ångest, oro och rädsla, och 15 procent besväras av ensamhet, visar Socialstyrelsens undersökning bland äldre. Ensamheten är i dag en stor hälsofara, en folksjukdom. Många äldre blir ensamma kvar i huset eller lägenheten när maken eller maken dör. Man kanske också är långt från barn och barnbarn som har flyttat ut i landet eller ut i Europa.

I dag finns det, trots vad föregående talare sa, få boendialternativ när man är för frisk för vanliga äldreboenden men inte vill bo kvar hemma. För de yngre 55-plussarna, som jag i dag hör till, finns det boenden, men det finns också en åldersgräns och krav på inkomster. Det finns även andra

boendeformer, som framförts, men då får man ställa sig i kö, precis som till vilket lägenhetsboende som helst. Ofta blir hyran för hög, och för att klara ekonomin blir den äldre kvar i sin lägenhet eller villa; det blir ingen rundgång. Därför behövs en boendeform där behoven av gemenskap och trygghet styr. I Sverige 2018 är de som byggt upp vårt land värda detta, tycker jag.

Herr talman! Ett biståndstrygghetsboende är ett boende som erbjuder gemensamma måltider, umgänge och kulturella aktiviteter. Ena dagen kan man delta i en nybörjarkurs i spanska, andra dagen kan man njuta av umgänget med nyvunna kamrater. I det biståndsbedömda trygghetsboendet ska det finnas tillgång till personal, dock inte dygnet runt. Om man behöver hemtjänst ska det prövas genom sedvanlig biståndsprövning. Om den äldres behov blir större ska han eller hon kunna motiveras att flytta till en annan boendeform som bättre svarar mot de aktuella behoven.

Jag tycker att det är bra att det blir en prövning genom IVO, så att vi får en viss kvalitet på våra boenden. Regeringen har dessutom anslagit 850 miljoner i investeringsstöd för att hjälpa till att bygga bort den brist på äldreboenden som finns ute i våra kommuner. Investeringsstödet kan också användas till att bygga biståndsbedömda trygghetsboenden. Förslaget som ska möjliggöra för kommunerna att införa biståndsbedömt trygghetsboende ska gälla från april 2019.

Hur blir det då med valfriheten? Jag anser att biståndsbedömt trygghetsboende ger fler valmöjligheter när det gäller att få tillgång till ett trygghetsboende. Man kan fortfarande välja att stå i kö till de trygghetsboenden som Michael Anefur nämner, men det finns också en möjlighet att via kommunens biståndsbedömning få tillgång till ett trygghetsboende. Valmöjligheten ökar för den enskilde äldre.

Herr talman! Att skapa förutsättningar för äldre att bryta oönskad ensamhet kan väl ingen vara emot.
(Applåder)

Anf. 21 MICHAEL ANEFUR (KD) replik:

Herr talman! Tack, Mats Wiking, för anförandet! Det är klart att det är bra med trygghetsboende. Där är vi faktiskt helt överens. Men det finns något som jag inte riktigt förstår när jag läser definitionen i fråga om biståndsbedömt trygghetsboende. Grunden är exakt den som är för vanligt trygghetsboende i dag. Det enda som tillkommer är att vi ska ha en kommunal tjänsteman som bedömer om jag har behov eller inte. Där har jag svårt att förstå hur man har tänkt. Möjligtvis, om jag vill vara lite spetsig, kan jag säga att det kanske är bra ur en socialistisk synvinkel. Men sett till den personliga friheten för den äldre förstår jag det inte alls.

Då får man väl fråga: Vad är det som gör att en kommunal tjänsteman ska kunna bedöma bättre än jag om jag, om jag skulle vara i den situationen, känner mig ensam eller otrygg? Varför ska en kommunal tjänsteman kunna bedöma det bättre än vad jag kan göra själv?

Anf. 22 MATS WIKING (S) replik:

Herr talman! Vi tänker att den enskilde fortfarande ska kunna välja att ställa sig i kö till de trygghetsboenden som finns i dag, Michael Anefur. Om du har pengar och möjlighet ska du kunna göra det. Sedan är detta ett komplement. Det finns de som kanske inte har möjlighet och råd att ställa

Prot. 2018/19:13
7 november

Biståndsbedömt trygghetsboende för äldre

sig i kö till ett privat trygghetsboende eller ett trygghetsboende som det kommunala bostadsbolaget har byggt – det är kanske hög hyra. Som komplement ska man då kunna få ett stöd från kommunen. Det handlar om en biståndsbedömning som innebär att du utifrån dina förutsättningar och önskemål ska kunna erbjudas ett trygghetsboende. Det blir alltså ett komplement till det som vi har i dag.

Anf. 23 MICHAEL ANEFUR (KD) replik:

Herr talman! Tack för svaret så långt! Redan i dag finns ju den möjligheten. Om det finns ett grundläggande behov kan kommunen biståndsbedöma även i dag. Detta är liksom att göra samma sak fast lite mer, om man säger så.

Det genomfördes en boendereform. Vi har tyckt att den har varit bra. Den fungerar för väldigt många. Nu ska detta göras till en kommunal angelägenhet. Från början var tanken att det inte skulle vara biståndsbedömt. Det skulle vara ett komplement mellan ordinärt boende och särskilt boende. Nu inför vi detta. Jag kan tänka mig att allmännyttan, när man ska bygga trygghetsboenden i framtiden, kommer att bygga åt omsorgsförvaltningen och socialtjänsten och inte för den öppna marknaden. Jag är rädd för det.

Anf. 24 MATS WIKING (S) replik:

Herr talman! Michael Anefur hör inte riktigt vad jag säger – det kanske är en del av detta utbyte. Vi menar fortfarande att det kommer att vara ett komplement och att det fortfarande kommer att finnas trygghetsboenden som du kan stå i kö till och betala själv.

Vi tänker att detta ger kommunen en möjlighet att göra en bedömning utifrån biståndsprövningen – ekonomi och sådana saker. Det handlar om hur den äldres ekonomi ser ut och om att genom taxorna kunna finansiera en del av boendet. Detta ger förutsättningar för sådana som inte har så bra ekonomi. Det är en poäng som är viktig, tänker vi.

Anf. 25 ULRIKA HEINDORFF (M):

Herr talman! Vi lever allt längre, och det är dags att börja se på ålderdomen med nya ögon. Man kan byta ut både höftleder och knäleder och göra gråstarrsoperationer. Och människor kan bibehålla hörseln via hörapparater. I och med detta ges möjlighet till en aktiv och frisk ålderdom. Seniorer kan vara en resurs långt upp i åren och verkligen vara en kraft att räkna med.

Dagens seniorer beskrivs alltför ofta som en homogen grupp. Inget kan vara mer fel. Dagens äldre har olika önskemål och olika behov.

En del äldre, dock inte alla, trivs med att bo kvar i sitt hus eller i sin lägenhet och vill göra det så länge det är möjligt. Det är då viktigt att vi erbjuder hjälp via hemtjänst och hemsjukvård. Men det finns också äldre som är för friska för att flytta till ett vårdboende men som ändå inte vill bo kvar i sitt hus eller i sin lägenhet på grund av till exempel ensamhet eller otrygghet. Det nya boendet ska då erbjuda mer trygghet och social samvaro.

De senaste åren har nya typer av boenden utvecklats. Jag tänker på seniorboenden och trygghetsboenden. Här erbjuds olika tjänster och kringaktiviteter. Det kan vara olika former av service, trygghetslarm, gemensamma måltider, sociala aktiviteter och motionsmöjligheter.

Herr talman! Det är Moderaternas uppfattning att det fortfarande finns ett stort utrymme för fortsatt utveckling av alternativa boenden.

I dag ska vi ta beslut om biståndsbedömt trygghetsboende. Liggande förslag innebär sex stycken förändringar i olika lagar. Samlat innebär detta ett förtydligande i fråga om kommunernas möjlighet att inrätta biståndsbedömt trygghetsboende, som då ses som en särskild boendeform. I dag finns trygghetsboenden dit man kan flytta utan biståndsbedömning, och dessa kommer givetvis att finnas kvar.

Jag instämmer i utskottets förslag i betänkandet. Jag vill särskilt lyfta fram hur viktigt det är att vi förbättrar livskvaliteten. Detta förslag kan bidra till det och bryta ofrivillig ensamhet. Det är någonting som jag hoppas att vi kommer att diskutera mer här i kammaren.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 26 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD):

Herr talman! Vi instämmer också i utskottets förslag i socialutskottets betänkande. Vi ställer oss bakom föregående regerings förslag som handlar om ett förtydligande i fråga om kommunernas möjlighet att inrätta biståndsbedömt trygghetsboende för äldre.

Det är bra att fler partier än de som ingick i den föregående regeringen nu verkar ta äldre som behöver omsorg, stöd i vardagen och social samvaro på allvar – som Sverigedemokraterna under lång tid har gjort.

Den föreslagna boendeformen ska vara en boendeform för de äldre som inte behöver så pass mycket stöd att det blir heldygnsvård. Det är en boendeform som bland annat syftar till att bryta oönskad isolering i det egna hemmet. Ett annat syfte är att äldre ska kunna flytta till ett biståndsbedömt trygghetsboende vid upplevd otrygghet i det egna hemmet. Det är mycket viktiga aspekter när det gäller många av de äldres behov och välbefinnande. Det är frågor som vi har drivit länge och försökt nå ut med, bland annat i den något smutsiga valrörelse som precis har ägt rum.

Herr talman! Ensamhet, oönskad isolering och brist på platser på särskilt boende för äldre är inte värdigt ett välfärdsland som Sverige. Vi ska på alla sätt vi förmår visa respekt och vördnad för de äldre generationerna genom att erbjuda dem som är i behov av samhällets stöd den bästa omsorgen. Det är dessa människor som har byggt upp vår välfärd, och det är vår uppgift att upprätthålla den och förbättra den så att vi sedan stolt kan överlämna den till våra barn och barnbarn.

Vi alla verkar här i vårt lilla land. Det är ett land som tyvärr under lång tid har prioriterat andra än våra äldre. Det är ett land där vi betalar en av världens högsta skatter. Vi svenskar är för all del positiva till att betala skatt som går till vår välfärd, men då ska vår gemensamma skattekaka fördelas på ett sätt som är värdigt människor som bor här – bland annat de som nått ålderdom.

Regeringen konstaterar att antalet platser i särskilda boendeformer har minskat under en följd av år. Det har Sverigedemokraterna konstaterat och uppmärksammat länge, och vi välkomnar att det nu kommer ett förslag som förhoppningsvis kan vända den negativa trenden.

Vi vet att det finns brister i kommunernas uppfyllelse när det gäller att verkställa ett beviljat beslut om plats på särskilt boende inom tre månader. Under 2017 fakturerade IVO kommunerna ca 46 miljoner kronor för uteblivna insatser, fördelat på 100 kommuner. Totalt 125 kommuner bedömer i 2017 års bostadsmarknadsenkät att de har ett underskott på särskilda boendeformer för äldre. Det är en ökning med 16 kommuner jämfört med året innan. Den utvecklingen är givetvis oacceptabel.

Herr talman! Självklart ska vårt välfärdssamhälle klara av att erbjuda särskilda boendeplatser till äldre som har behov av det, ett behov som kan uppstå på grund av önskad isolering, otrygghet och ensamhet. Det är precis det som den här lagändringen innebär.

(Applåder)

Anf. 27 SOFIA NILSSON (C):

Herr talman! Som vi har hört i tidigare anföranden ökar andelen äldre i hela landet. Denna utveckling innebär nya utmaningar som vi måste ta oss an på bästa sätt. Vi behöver skapa nya vägar för våra äldre att upprätthålla hälsan både för sitt eget välbefinnandes skull och även för att förskjuta inträdet till och minska behovet av vård och omsorg. För att klara detta tror jag att vi måste ta nya grepp.

Som före detta kommunpolitiker med ansvar för vård- och omsorgsfrågorna var jag med och tog fram strategin Det goda åldrandet i Östra Göinge kommun. Det fanns vissa delar som ständigt återkom i alla de intervjuer som vi gjorde med våra äldre. Två ord var "ensamhet" och "otrygghet" – känslor och upplevelser som jag tror att vi måste ta på allvar, eftersom ensamhet och otrygghet ofta leder till sämre psykisk och fysisk hälsa. Om vi ska klara av att förskjuta inträdet till vård och omsorg och lägga grunden för ett hälsosamt åldrande behöver vi fundera över dessa två faktorer.

Den andra delen som återkom ofta och som sammankopplas med begreppen "ensamhet" och "otrygghet" handlar om boendefrågan, alltså tillgängliga lägenheter och bostäder. Äldre oroar sig i stor utsträckning över sitt boende och har mycket funderingar kring just den frågan. Vi måste kunna erbjuda våra äldre ett funktionellt boende där man kan känna sig trygg och ha en social gemenskap, oavsett var i landet man bor. Både för den äldre och för vård- och omsorgsverksamheterna är det viktigt att det finns tillgängliga bostäder i hela landet. Oavsett var du bor ska du känna att du kan vara trygg i ditt boende och i att du kan få en lägenhet i din hembygd när du behöver det.

Jag skulle vilja berätta om Elsa. Elsa är strax över 80 år. Hon är pigg och kry och har inte särskilt stora behov av hjälp, bara lite hemtjänst. Hon bor kvar i sitt hus efter makens bortgång. Huset ligger ungefär tre kilometer utanför byn. Elsa har alltså tre kilometer till post, bank, affär och annan service. Att få vara ute i trädgården och påta lite eller bara sitta på rullatorn i solen är sådant som förgyller vardagen för Elsa. Trygghetslarmet som är kopplat till hemtjänsten är en enorm trygghet för henne.

Men Elsa har börjat fundera över sin situation i hemmet. När jag som sjuksköterska i hemsjukvården besökte henne berättade hon att hon tycker att det börjar bli lite stort och ensamt i huset. Sedan hon slutade att köra bil kommer hon inte längre ned till byn på samma sätt som hon gjorde tidigare. Hon känner sig helt enkelt inte trygg med sin situation. Benen bär inte alltid, och det är ganska trist att äta ensam varje dag.

Elsa berättar att hon skulle vilja ha en liten lägenhet, gärna i markplan och med trevliga grannar. En lägenhet som ligger centralt mitt i byn med närhet till service och social gemenskap. Hon vill absolut inte flytta från bygden, så en lägenhet inne i staden är absolut inte att tänka på. Men någon sådan lägenhet finns inte i dag, och att flytta till ett vanligt särskilt boende är inte ett alternativ eftersom Elsa inte har det vårdbehov som krävs för att få flytta dit.

Elsa är bara en i raden av många äldre som funderar precis så här, som bor på landsbygden och som gärna skulle vilja flytta från sin gård eller sitt hus på grund av ensamhet och otrygghet.

Problematiken blir verkligen påtaglig i landsbygdskommuner, där hyror i nybyggda lägenheter ofta blir precis lika höga som inne i staden. Många äldre, framför allt ensamstående kvinnor, har inte de ekonomiska förutsättningarna att klara en så hög hyra. Följden blir att man hellre bor kvar i sitt stora hus, som kanske är avbetalat så att man bor väldigt billigt. Egentligen vill man dock helst av allt flytta till en mindre lägenhet inne i byn. I stället bor man kvar och känner sig ensam. Man blir lite nedstämd, och man känner sig otrygg. Man vill så gärna bo kvar i sin hembygd, men möjligheten att göra det till en vettig hyra är ofta väldigt begränsad.

Det är här som behovet av biståndsbedömda trygghetsboenden kommer in, och det är den möjligheten som vi nu vill utveckla. Centerpartiet har tillsammans med övriga allianspartier gått till val på att skapa fler boendialternativ. I städerna i dag finns det ofta olika typer av seniorbostäder och trygghetsboenden. Detta kommer att finnas kvar. Men i områden där bostadsmarknaden är svag är utbudet ofta detsamma. Här kan ett biståndsbedömt trygghetsboende vara nyckeln till att bryta isolering och ensamhet och erbjuda tillgängliga bostäder för våra äldre.

Den lucka som finns mellan ett vanligt boende och ett biståndsbedömt särskilt boende kan genom det här lagförslaget täppas till och möjliggöra för en ny form av boende att växa fram. Därför, herr talman, vill jag och Centerpartiet rösta ja till utskottets förslag om kommunernas möjlighet att inrätta trygghetsboende för äldre. Ingen ska behöva sitta ensam.

(Applåder)

Anf. 28 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! En del äldre slår in golfbollar i Portugal högt upp i åldern. Andra har kroppar som inte hänger ihop. De har heller inte en ekonomi som tillåter någon extravagans. Klass och ålder avspeglar sig i ekonomin men också i hur vi bor som äldre.

De flesta äldre vill bo kvar hemma så länge som möjligt. Men när ångesten tilltar och besöken på akuten blir fler och fler vill många flytta till någonting tryggare. Man vill känna sig trygg och slippa vara rädd. Antalet platser i permanenta vård- och omsorgsboenden, det som tidigare hette särskilt boende, har dock minskat med 20 000 från 2002 till 2011. Det som

förut var till för halvskräpiga äldre har i värsta fall blivit ett direkt palliativt boende. Äldre ska inte behöva kriga om plats på boenden, som det är nu, med hjälp av sina anhörigtorpeder – om de har några.

Kommunerna erbjuder allt färre platser till äldre. Socialstyrelsen skriver i sin rapport *Vård och omsorg om äldre* 2015 att möjligheterna för äldre att bo i särskilda boenden har begränsats under de senaste fem åren. Dessa fem år var under den förra alliansregeringen. Kartläggningen visar att det har blivit allt svårare att bevilja boende på äldreboende, och ett åttiototal kommuner uppger också att de har en väldigt stor brist på boenden i förhållande till de äldres behov. Detta handlar om både röda och blå kommuner, vilket man tyvärr kan se i olika tabeller. Det handlar helt enkelt om resurstilldelning.

Socialtjänstlagen anger att äldre ska få leva ett värdigt liv och känna välbefinnande och att kommunerna ska inrätta särskilda boendeformer för service och omsorg för dem som behöver. Detta ser vi inte i dag.

Vänsterpartiet menar att det inte är rimligt att de äldre inte erbjuds plats på äldreboenden när de uttryckligen vill flytta dit. Otrygghet bedöms inte längre som tillräckligt skäl för att bevilja vård- och omsorgsboende, utan i många fall krävs i vissa kommuner en demensdiagnos för att få en plats. Det förekommer att väntetiderna är så långa att anhöriga får gå in och ta ett orimligt ansvar för exempelvis sina föräldrar.

Vänsterpartiet menar att det bör göras en översyn gällande bedömningskriterier för beviljande av plats på äldreboende generellt. Med anledning av detta välkomnar vi regeringens förslag. I förslaget ställs större krav på att det ska finnas ett varierat utbud i äldreomsorgen som kan anpassas till äldres förutsättningar och skräddarsys individuellt. Äldre är inte en stor grupp utan består av individer.

Utbudet har alltså alltmer anpassats till äldre med *omfattande* vårdbehov, vilket innebär att många äldre kvinnor och män har fått allt svårare att få en plats på just särskilt boende om de *inte* är i behov av heldygnsvård utan i stället behöver stöd och hjälp i boendet och lättåtkomlig service. De får bo kvar hemma i sin bostad, och de känner sig otrygga. Det vittnar många berättelser om från de äldre vi träffar.

Det finns i dag ett stort behov av att förbättra förutsättningarna för att skapa ett mer varierat utbud av boende för äldre som motsvarar de behov som äldre har som individer. I det lagförslag som vi ska rösta om i dag anges att kommunerna får inrätta särskilda boendeformer för äldre människor som främst behöver stöd och hjälp i boendet, behöver annan lättåtkomlig service och som även vill bryta oönskad isolering. Det tycker vi är ett stort steg framåt.

Den föreslagna boendeformen benämns biståndsbedömt trygghetsboende. Det ska beviljas efter en individuell behovsbedömning som tar vid när det inte längre fungerar att bo hemma men när ett boende med heldygnsvård inte heller är nödvändigt. Det här ska tydliggöra kommunernas möjligheter att inrätta mindre resurskrävande särskilda boendeformer för äldre människor som främst behöver hemtjänst men som inte längre upplever det som tryggt att bo kvar hemma.

Med anledning av detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet från utskottet.

Anf. 29 BARBRO WESTERHOLM (L):

Herr talman! Liberalerna yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Jag vill påminna om att för exakt tio år sedan överlämnades en utredning till dåvarande regeringen om olika boendeformer för årsrika människor. Det innehöll ett viktigt förslag, det vi diskuterar i dag, nämligen trygghetsboende.

Förslaget innebar en synvända från att anse att årsrika människor skulle vilja bo kvar i sina gamla hem intill livets sista dag – kanske inte om de var så sjuka att de behövde vård och omsorg dygnet runt – till att samhället skulle kompensera alla dem som bodde kvar hemma med hemtjänst och hemsjukvård.

Men årsrika människor är inte ett kollektiv. Man har olika drömmar, önskemål och möjligheter för den del av livet som återstår. Det växte fram ett krav på en boendeform som kunde undanröja ensamhet, skapa ett socialt nätverk mellan människor, göra det möjligt att få ha lite roligt och längta till morgondagen, för då skulle man ha ännu roligare. Då kom idén om trygghetsboende. Idén slog rot. Nu finns fyra boendeformer: ordinärt boende, seniorboende, trygghetsboende samt vård- och omsorgsboende.

I det beslut som fattades för tio år sedan sa man att denna boendeform inte behövde vara biståndsbedömd, men socialtjänstlagen lade inte hinder i vägen för att boendeformen skulle kunna vara biståndsbedömd. Sedan ville man se hur boendeformen skulle utvecklas.

Man kan konstatera att uppemot 180 kommuner har bejakat skapandet av trygghetsboenden, men 100 har inte gjort det. Jag har rest runt mycket i landet, och i de 100 kommunerna råder ett kompakt motstånd mot att skapa trygghetsboenden. Det finns olika skäl. Man ser inte behovet, eller man har kanske inte ens undersökt behovet eller man ser inte några tekniska eller praktiska möjligheter att bygga trygghetsboenden eller bygga om hus till trygghetsboenden.

Samtidigt finns i dessa kommuner människor med ett klart behov av trygghetsboende och som inget önskar hellre än att få flytta till ett sådant. Då kommer biståndsbedömningen in. Vi liberaler ser den som ett stöd för människor att få tillgång till trygghetsboende om de vill ha det. Det blir en tydlig signal från riksdagen att ett sådant boende är något som alla ska ha rätt att flytta till om de vill. Helst vill man bygga på frivillighet, men verkligheten visar att det inte räcker.

I dag finns ca 10 000 lägenheter som kan klassas som trygghetsboende, men jag ser av köerna i de kommuner som har sagt ja till trygghetsboende att ett sådant boende är något man själv vill välja att flytta till, inte tvingas att flytta från något man har älskat och trivts i därför att man är mycket sjuk.

Sedan finns andra hinder i vägen för att skapa trygghetsboenden, nämligen månadskostnaderna, som för många blir mycket höga om de har en låg pension. Här har vi i politiken ett ansvar att se till att pengarna inte ska hindra någon från att flytta till ett boende där man kan få hjälp mot ensamhet och få eftersökt trygghet. Det handlar om pensionssystemets utformning med bostadstillägget, och det handlar om sådant som reavinstbeskattningen, som slår mot en del.

Prot. 2018/19:13

7 november

Biståndsbedömt trygghetsboende för äldre

Prot. 2018/19:13
7 november

Biståndsbedömt trygghetsboende för äldre

Vidare handlar det om att lyfta fram morötter för kommunerna. Det finns en undersökning med tolv år på nacken som visar att det går att skjuta upp behovet av vård- och omsorgsboende om man bor i en socialt positiv miljö, men det behövs en nu aktuell uppföljning av hur det har gått för dem som har flyttat till de 10 000 lägenheterna jämfört med dem som inte har fått den möjligheten. Hur ser vård- och omsorgskonsumtionen ut? Hur ser livskvaliteten ut i de två grupperingarna? Det gäller de som har haft möjlighet att flytta till trygghetsboenden och de i de 100 kommunerna som har fått nej till att flytta.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

En politik för engagemang – långsiktighet och oberoende för civilsamhället

§ 10 En politik för engagemang – långsiktighet och oberoende för civilsamhället

Kulturutskottets betänkande 2018/19:KrU3

En politik för engagemang – långsiktighet och oberoende för civilsamhället (skr. 2017/18:246) föredrogs.

Anf. 30 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Låt mig först säga att jag ställer mig bakom samtliga reservationer från Kristdemokraterna, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservationerna nr 7 och 9.

Winston Churchill sa: ”Vi försörjer oss på det vi får men skapar ett liv av det vi ger.” Eller om man så vill: Det är saligare att ge än att få.

Vi debatterar i dag betänkandet *En politik för engagemang – långsiktighet och oberoende för civilsamhället*. För oss kristdemokrater är civilsamhället ett område i harmoni med våra värderingar. Det finns en enorm kraft när enskilda personer engagerar sig för andra. Vi möter dem i många olika sammanhang: människor som brinner för att förändra världen eller bara sitt närområde. Det händer att sådant engagemang växer till en rörelse – en rörelse som kommer underifrån!

Det civila samhället omfattar människor, grupper och organisationer som verkar för gemensamma intressen, skilt från stat, kommun och näringsliv. Det är viktigt att slå fast att utan de insatser som görs varje dag i den ideella sektorn skulle Sverige stanna. Stat eller kommun, näringsliv och ideell sektor är ett triumvirat som lägger grunden för ett gott och hållbart samhälle.

Det civila samhället verkar som demokratiskola, röstbärare och opinionsbildare för människor. Det är också en kraft som står emot föraktet för svaghet. Det finns många exempel på hur det civila samhället verkar som opinionsbildare. I en del fall är det en sådan kraft i rörelsen att den inte går att stoppa. Det är superengagerade personer som tror på positiv förändring av samhället.

Låt mig ge ett exempel. I snart ett år har organisationen Porrfri barndom levt dygnet runt med sin vision. Elsa Lantz och Jenny Holmström tog ett initiativ, när de träffades i lekparken med sina barn, i frustration över att barn saknade porrfilter i läsplattan på förskolan och att porrfilter för barn i förskola och skola bara fanns i hälften av Sveriges kommuner. De startade en namninsamling som gav hela 35 000 underskrifter. Jag har tagit upp frågan om porrfilter i debatt här i kammaren med berörd minister. Den ministern tog inte sitt ansvar, menar jag. Jag tror och hoppas att den regering som bildas framöver, hur den än kommer att se ut, kommer att agera. Organisationen Porrfri barndom är full av engagemang och entusiasm och ger inte upp sin kamp. Kampen handlar inte främst om en vision; den handlar framför allt om att berätta sanningen. Jag står gärna med dem i den kampen!

Det finns hur många exempel som helst på föreningar och enskilda som gör enorma insatser – i familjen, som är det civila samhällets kärna, och i idrottsföreningar, kyrkor, grannsamverkan, kooperativ och ideella organisationer. Det är också här som de dygder och värderingar som behövs för ett fungerande samhälle formas. Det är här som mötena uppstår, kunskap överförs och det främmande blir bekant. Här knyts mellanmänniska kontakt och band. Den rollen kan inte och ska inte staten ta över.

Vi vet att det också finns frivilliga sammanslutningar som inte är goda. Där det begås eller uppmuntras till kriminella handlingar ska rättsväsendet ingripa.

Herr talman! Jag håller i min hand en utredning som genomfördes som ett regeringsuppdrag som avslutades 2016. Utredningen heter *Palett för ett stärkt civilsamhälle*, och utredaren heter Dan Ericsson. Det är en ganska diger skrift på över 500 sidor. Här finns ett stort antal förslag hur man på bästa sätt tar till vara den enorma kraft som finns i civilsamhället.

I det här sammanhanget är det viktigt att stat och kommun uppmuntrar i stället för att försvåra ideella insatser. Men här har man inte kommit så långt. Det är allvarligt att det saknas förståelse och insikt och även ansvar i regeringen och i myndigheter för civilsamhället. Det behövs utbildning för tjänstemän i stat och kommun om vad civilsamhället egentligen är och betyder.

Detta kan också vara en förklaring till att det blev en skrivelse och inte en proposition av Dan Ericssons utredning. Det har med viljeinriktning att göra. Regeringen hade kunnat ta ställning till de olika förslagen redan under förra mandatperioden. Men det gick långsamt, och intresset verkade lamt.

Herr talman! Sverige har ett starkt och livaktigt civilsamhälle. Det ideella engagemanget är stort: 53 procent av svenskarna utför ideellt arbete, i genomsnitt 15 timmar i månaden. I Sverige finns 200 000 föreningar, och varje år lägger vi enligt statistik totalt 500 miljoner timmar på ideellt arbete. Det finns de som driver förening för att lösa en servicefråga på glesbygden, de som gör stora insatser i katastrofsituationer men även de som helt enkelt är med i sin förening för att det är roligt och utvecklande.

Kristdemokraterna vill se att civilsamhällets aktörer tar större plats i samhället. Inom till exempel vård och omsorg är inslaget av idéburna aktörer litet i internationell jämförelse. För att skapa förutsättningar för civilsamhället att växa vill Kristdemokraterna säkerställa att tillräcklig hänsyn tas till civilsamhällets särart i utredningar och skapande av regler.

Men det finns hinder på vägen. Det finns regelverk som försvårar och som är utformade utan förståelse för civilsamhällets speciella förutsättningar. Om en förening säljer korv kan den räknas som ett livsmedelsföretag. Om föreningen ordnar resor för sina medlemmar kan den ses som en paketresearrangör. Antalet regelverk som föreningsföreträdare behöver sätta sig in i och förstå ökar, och i takt med det ökar såväl den administrativa bördan som rädslan att oavsiktligt bryta mot regelverk man inte känner till. På sikt riskerar det att kväva det ideella engagemanget.

Herr talman! Bristen på kunskap, engagemang och insikt hos tjänstemän är ett stort problem. Utredningen *Palett för ett stärkt civilsamhälle* tar upp ett antal förslag värda att ta till vara och agera på. Det gäller inte minst kompetenshöjning bland kommunala och statliga tjänstemän och beslutsfattare.

Utredningen föreslog bland annat att det skulle införas ett krav på att om förslagen i en utredning har betydelse för villkoren för det civila samhällets organisationer ska också konsekvenserna för det civila samhället redovisas. Utredningen föreslog också att det vid införande av nya regler skulle införas ett krav på myndigheter att kartlägga vilka ekonomiska och andra konsekvenser det får för organisationer inom det civila samhället.

En övervägande majoritet av remissinstanserna var positiva till dessa förslag. Trots det valde regeringen att inte införa dem.

Det finns många fler genomförbara förslag i utredningen, som att öka civilsamhällets möjligheter att delta i upphandling och åtgärder för att värna civilsamhällets roll i demokratin och underlätta för det civila samhällets organisationer att bedriva sin verksamhet. Det är en palett av möjligheter för ett stärkt civilsamhälle.

Civilsamhället utgör med sin mångfald och sitt myller av människor – för det handlar främst om människor, organisationer och särarter – en egen sektor med egna förutsättningar och drivkrafter. Det engagemang som finns i det civila samhället är till gagn såväl för individer och grupper som för samhällsekonomin. Civilsamhället kan i samverkan med det offentliga utgöra ett socialt kitt och bidra till att lösa utmaningar som det offentliga på egen hand inte mäktar med.

Det har uppstått ett gap – inte bara nu under denna eller ens under den förra regeringen – mellan politiskt uttalad vilja, bland annat manifesterad i politiken för det civila samhället, och omsättning av denna vilja i praktisk verklighet. Detta sker inte medvetet, utan dels på grund av okunskap om civilsamhället och dess särarter, dels på grund av svårigheter att se hur man på ett systematiskt sätt ska kunna bedriva samverkan med civilsamhället.

Herr talman! När jag ser vad regeringen gjort på detta område blir jag besviken, för jag tycker att det har hänt alldeles för lite under de fyra år som har passerat. Men när jag ser ut i landet ser jag alla de fantastiska människor som ger sig hän i arbete och tjänst för andra, ofta utan att kräva något tillbaka. Det är detta som är så fascinerande: Man ger, men man kräver inget tillbaka. Detta är civilsamhällets och de ideella föreningarnas styrka.

Man blir hoppfull när man ser allt som händer där ute i landet. Det finns hopp för Sverige när civilsamhället ändå fungerar så pass bra som det gör, men det finns väldigt mycket att ta tag i. Många av förslagen finns i utredningen.

Låt mig avsluta, herr talman, med ett citat av Stig Dagerman:

Jorden kan du inte göra om,
stilla din häftiga själ.
Endast en sak kan du göra
en annan människa väl.
Detta är redan så mycket
att själva stjärnorna ler.
En hungrande människa mindre
betyder en broder mer

Prot. 2018/19:13
7 november

*En politik för
engagemang –
långsiktighet och
oberoende för
civilsamhället*

Anf. 31 CHRISTER NYLANDER (L):

Herr talman! Låt mig inleda med att tacka Roland Utbult för ett väldigt vackert anförande. Jag instämmer i mycket av det som sas.

Detta betänkande och detta politikområde handlar ofta om fina ord – om hur politiken skapar förutsättningar för civilsamhället och hur vi tror att civilsamhället kan bidra till något annat. Jag lärde mig genom att läsa Aristoteles – jag har inte träffat honom personligen – att saker ibland måste få vara bra för att de är bra i sig och inte för att de bidrar till något annat. Jag tror att det är viktigt att vi har det perspektivet när vi diskuterar civilsamhället. Civilsamhället, detta att människor samarbetar fritt och frivilligt, är något gott i sig, oavsett om det leder till tillväxt, företagande eller något annat.

Det är förvisso jättetrevligt att det också leder till bra saker i samhället och att det sociala kittet på det sättet ökar, men jag tror att vi också måste vända på perspektivet. Detta handlar inte om att civilsamhället ska bidra till något annat, utan om att se det som verkligen händer i Sverige i dag.

Det handlar om en mamma som stiger upp väldigt tidigt en söndag, trots att hon har jobbat hela veckan och egentligen skulle vilja fortsätta sova, för att hon känner behov av att hjälpa till att ordna fotbollsträningen i byn.

Det handlar om studenten som egentligen borde sitta hemma och plugga för att få ännu bättre betyg men som ändå väljer att sätta sig i ett bibliotek och hjälpa en annan kille eller tjej som har det jobbigare i skolan med läxor.

Det handlar om pensionären som är pigg men ser att det finns andra som skulle behöva hennes stöd och hjälp, eller som till och med hjälper till att se till så att folk inte sitter ensamma.

Det handlar om flyktingkrisen 2015, då människa efter människa gick ut på gator och torg, besökte boenden och satte sig på stationer och hjälpte människor som hade det svårt bara för att de ville göra detta och såg att behovet fanns när offentligheten inte hann med.

Det handlar om bränderna och torkan i somras, då människor tillsammans löste problem som fanns och engagerade sig för att skaffa fram mat till djur för att de inte skulle behöva nödslaktas.

Vi ser hur människor runt om i detta land väljer att organisera sig frivilligt. Detta är gott i sig, men det leder också till annat som är bra.

Herr talman! Ingen människa är en ö. Vi behöver varandra i det stora och i det lilla. Det är därför vi samarbetar, lever i familjer, startar föreningar och organiserar oss. Det är så civilsamhället bildas och byggs upp. Detta perspektiv är centralt.

Ett gott samhälle byggs upp underifrån; vi glömmer ofta det. Det startar med att enskilda människor väljer att samarbeta, organisera sig eller starta föreningar och organisationer. Det startar inte uppifrån. Vi ska snarare se det offentliga som ett komplement till civilsamhället, och inte civilsamhället som ett komplement som ska lösa sådant som det offentliga inte klarar av. Det perspektivet, herr talman, behöver vi mer av i den svenska samhällsdebatten. Ibland bör det offentliga till och med ta ett steg tillbaka för att låta människor fritt och frivilligt lösa de problem de ser.

Kanske kommer till och med politiken på detta område till stor del att handla om att skapa färre regler, mindre krångel och mindre byråkrati och mindre om att lägga allt till rätta så att människor i stället själva får lösa sina problem. Det är när människor inte genom frivilligt och fritt samarbete kan lösa sina problem som det offentliga ska träda in. Det offentliga ska komplettera civilsamhället, inte tvärtom.

Alliansregeringen gjorde en lång rad förändringar på detta område, som stärkte civilsamhällets roll i samhället. Vi underlättade till exempel för att delta i upphandlingar och leverera välfärdstjänster. Det finns mycket kvar att göra. Men det är samtidigt viktigt att detta sker på civilsamhällets villkor – inte för att vi tycker att det offentliga inte klarar av saker, utan för att underlätta för civilsamhället att hjälpa till och göra det man vill.

Herr talman! I denna skrivelse uttrycks en viss oro för att engagemang och medlemskapet krymper, i alla fall i civilsamhällets organisationer. Jag tycker å ena sidan att man verkligen ska dela den oron. Det finns en risk för och en tendens till att vi ibland fastnar vid våra skärmar och tittar på tv i stället för att spela bowling med dem som är ensamma. Det finns verkligen en risk för att vi söker bekräftelse i det lilla och nöje i det kort-siktiga i stället för att ge oss ut och hjälpa människor som behöver oss eller engagera oss i vår samtid. Det behövs sannerligen engagemang för att förbättra världen, inte minst i dessa tider.

Det är inte så ofta medelklassen får beröm. Jag tycker att vi ska komma ihåg att vi har medelklassen, som uppstod under borgerlighetens framväxt under 1800-talet, att tacka för många av de reformer som sedan gjorde Sverige till det fina land det är. Risken för att medelklassen tittar ned i sina skärmar i stället för att ge sig ut och organisera sig tillsammans med andra människor för att lösa problem som finns i vardagen är uppenbar.

Det finns å andra sidan mycket som talar för motsatsen. När det väl gäller är människor i det här landet uppe på tå och hjälper till. När det behövs en klassmamma eller någon som fixar fotbollsträningen är det ofta någon som ställer upp. När katastrofer sker på grund av miljöhot eller annat hjälper folk varandra.

Man måste se båda sidor, och när det gäller politikens uppdrag handlar det mycket om att underlätta för att människor ska organisera sig själva och inte om att försöka använda civilsamhället som ett verktyg för något annat.

Herr talman! Jag instämmer i mycket av det som Roland Utbult sa i sitt tidigare anförande. Liberalerna har dock ingen egen reservation i detta ärende.

(Applåder)

Anf. 32 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S):

Fru talman! Varje dag faller ordförandeklubbor runt om i vårt avlånga land, och fraser som ”kan vi godkänna dagordningen” och ”är vi redo att gå till beslut” upprepas. Det är eldsjälur i idrottsföreningar, stiftelser, intresseorganisationer och bostadsrättsföreningar som möts, diskuterar och fattar beslut.

Det är eldsjälur som när andra går hem efter skola och jobb skyndar till möten för att vara med och påverka frågor som de brinner för. De investerar av sig själva och av sin tid. Det är dessa eldsjälur som bär upp det vi diskuterar här i dag, det civila samhället.

Fru talman! Det är när människor möts, diskuterar och fattar gemensamma beslut som nutidens och framtidens demokrater formas. Även när besluten rör vilken parkeringsavgift som bostadsrättsföreningen ska ta ut är handlingarna fram till besluten en träning i tillit, gemenskap och demokrati.

Fru talman! Jag vill påstå att en långsiktig politik för engagemang och ett oberoende civilsamhälle är en av vår tids viktigaste politiska frågor. Vi lever i en tid då unkna, icke-demokratiska idéer har vaknat till liv och tagit över det politiska ledarskapet i ett flertal länder i vår närhet. Från länder som Ungern, Polen, Ryssland och Turkiet hör vi om attacker mot civilsamhället och ideella organisationer, och vi får rapporter om stora demokratiska bakslag.

Genom att göra det svårare för människor att mötas, utbyta idéer och fatta gemensamma beslut vill ledarna i dessa länder komma åt kärnan i ett demokratiskt samhälle, nämligen tilliten människor emellan. Utan tillit försvinner också människors övertygelse om att det går att fatta bra gemensamma beslut. Det blir då enklare att nedmontera demokratin.

Att vi i Sverige har ett starkt civilsamhälle kan aldrig tas för givet, och den oroväckande utveckling som vi ser runt om i Europa har vi ingen given immunitet mot. Därför är en medveten politik som ger civilsamhället rätt förutsättningar att verka och vara oberoende till gagn inte bara för de enskilda organisationernas och föreningarnas verksamheter utan för hela vårt demokratiska samhälle.

Fru talman! Den skrivelse som vi i dag debatterar presenterar åtgärder som vidtagits för att skapa mer stabila villkor för det civila samhället att fortsatt verka som demokratiskola, röstbärare och opinionsbildare. Men skrivelsen berör också civilsamhällets företagande, även kallat idéburet företagande. Det är en fråga som länge inte fått den politiska uppmärksamhet som den förtjänar.

Precis som det redogörs för i skrivelsen kunde vi dock under förra mandatperioden se ett flertal framsteg. Bland annat har vi har nu en utredning som ska ta fram ett förslag på en tydlig definition av idéburna aktörer.

Idéburet företagande skiljer sig avsevärt från andra former av företagande och kännetecknas av att aktörerna frivilligt valt att gå samman kring en idé och värdegrund, att allmännyttan eller medlemsnyttan är deras främsta drivkraft och att eventuella överskott går tillbaka till verksamheten och därmed kommer samhället till godo. En tydligare definition av idéburna aktörer syftar till att främja ett ökat deltagande av idéburna företag i välfärden och kommer att göra det lättare för organisationerna att söka bidrag och ingå samverkansavtal med det offentliga.

Prot. 2018/19:13

7 november

*En politik för
engagemang –
långsiktighet och
oberoende för
civilsamhället*

Just samverkan mellan det offentliga och civilsamhället genom till exempel idéburet offentligt partnerskap, förkortat IOP, har börjat bli allt vanligare, och i dag finns det omkring ett femtiotal sådana avtal i landet. Utredningen ska därför också föreslå riktlinjer och kriterier för ingående av idéburet offentligt partnerskap i syfte att främja mer samverkan mellan idéburna aktörer och det offentliga.

Fru talman! Att jag valt att fokusera på den del av skrivelsen som rör idéburet företagande beror på att det är frågor som diskuteras alldeles för sällan här i kammaren. Jag tror att det främst handlar om att många inte känner till det viktiga arbete som de idéburna aktörerna utför. Faktum är att vi ofta glömmer bort att många av dagens välfärdstjänster, till exempel mödravård, färdtjänst, skolluncher och a-kassa en gång i tiden har startat som sociala innovationer i civilsamhället.

När vi i dag diskuterar välfärden är det nästan uteslutande med hänvisningar till offentliga och privata aktörer. Jag hoppas att vi inom en snar framtid, bland annat som ett resultat av den pågående utredningen, också ser de idéburna aktörerna som självklara utförare inom välfärden, gärna på bekostnad av offentlig och privat sektor.

Fru talman! Det svenska civilsamhället är unikt. Sverige ligger kontinuerligt i topp i världen när det gäller antalet medlemmar i organisationer och föreningar. Svenskar är vana vid att engagera sig och värnar om rätten att vara med och påverka.

Jag sa inledningsvis att en långsiktig politik för engagemang och ett oberoende civilsamhälle är en av vår tids viktigaste politiska frågor. Vi socialdemokrater ser civilsamhället och folkrörelserna som kärnan i vår demokrati och kommer alltid att stå upp för vikten av ett starkt och oberoende civilsamhälle.

Det innebär att vi alltid kommer att värna om alla ben som civilsamhället vilar på, som demokratiskola, röstbärare och opinionsbildare men också som en idéburen aktör inom välfärden. Alla försök att försvaga civilsamhället och angripa demokratin kommer vi socialdemokrater att möta med kraft.

Fru talman! Jag avslutar med att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 33 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Tack, Azadeh Rojhan Gustafsson, för anförandet! År 2012 införde alliansregeringen något som kallades gåvoskatteavdrag, alltså avdragsrätt för gåvor till ideella organisationer. Detta togs bort av regeringen 2016. Jag skulle vilja fråga hur du som representant för Socialdemokraterna ser på detta. Jag förstår att du säkert medverkade till det beslutet.

När detta infördes var Sverige det enda land i EU som inte hade infört avdragsrätt för sådana gåvor. Nu har vi på nytt blivit det enda land i EU som inte har det.

När jag ser på socialdemokraternas historia, som jag känner åtminstone lite grann, ser jag att ni har varit mycket för att ge bidrag – du får gärna rätta mig – alltså att ni vill styra ideella verksamheter genom att ge bidrag till lämpliga organisationer. Det som händer när man ger enskilda makten att ge sitt bidrag och få skattereduktion för det är att givandet ökar. Man stimulerar helt enkelt givandet till ideella organisationer.

Jag skulle vilja fråga dig hur du ser på den här frågan och hur du för-
svarar Socialdemokraternas och Vänsterns beslut i den här frågan.

Prot. 2018/19:13
7 november

*En politik för
engagemang –
långsiktighet och
oberoende för
civilsamhället*

Anf. 34 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Roland Utbult, för frågan! Den här frågan har ju
diskuterats väldigt många gånger. Det stämmer att vi socialdemokrater inte
anser att avdrag för gåvor har någon större påverkan på människors vilja
att fortsätta stödja det civila samhället.

Vi ser inte någon större minskning av givandet till det civila samhällets
organisationer. Sverige har en lång tradition av att vara med och bidra till
civilsamhället, vi är engagerade och vi bidrar när det behövs. Denna tra-
dition har hållit i sig även om vi har avskaffat avdraget.

Anf. 35 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Tack, Azadeh, för svaret!

Jag vill nog hävda att när detta infördes i Norge – detta är fakta – ökade
givandet med ungefär 30 procent. Det skulle förvåna mig om det inte
skulle få någon effekt också i vårt land.

Får jag ta ett exempel och se hur du reagerar på det? Man skulle ju ha
ett 90-konto så att det fanns en viss kontroll. Mitt exempel är Ankarstiftel-
sen, med säte i Mölltorp i Skaraborg, där det som det ofta gör finns en
eldsjäl. Han heter Börje Erdtman och har bedrivit ett stort arbete i Colom-
bia och Brasilien som bland annat varit inriktat på att ge barn och ungdo-
mar en framtid genom utbildningsinsatser och en meningsfull fritid, för att
förhindra ett liv med brottslig inriktning.

Genom ett återinfört gåvoskatteavdrag skulle förutsättningarna, menar
man, för ett utökat stöd till organisationer som Ankarstiftelsen förbättras.
Hur reagerar du på detta? Det finns små organisationer som är beroende
av bidrag från enskilda och som staten med sitt ovanifrånperspektiv kanske
inte hittar. Däremot finns det kanske människor i Skaraborg som ger lite
extra och får en skattereduktion. Denna reduktion kan man, om man vill,
också ge, så blir det ytterligare pengar till organisationen.

Anf. 36 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S) replik:

Fru talman! Roland Utbult nämnde siffror från Norge, men jag hörde
inga siffror som visar hur givandet i Sverige har ökat eller minskat eller
om det ser likadant ut. Jag har tyvärr heller inte dessa siffror, men vad jag
har förstått har det inte blivit någon större skillnad. Jag önskar dock att jag
hade haft de exakta siffrorna.

Jag tror att vi i Sverige vinner mer på att ha generell politik för ett starkt
civilsamhälle. Jag tror att det svenska folket fortsatt kommer att vara en
stark givare till det civila samhällets organisationer, och detta ska vi slå
vakt om.

Ett avdrag för gåvor är inte det som civilsamhället står och faller
med, utan det handlar om en politik för att civilsamhället i stort ska ha rätt
förutsättningar att vara oberoende och starkt.

(Applåder)

Anf. 37 LOTTA FINSTORP (M):

Fru talman! Jag hörde häromdagen en av många berättelser om de ideella eldsjälur som vi har ute i landet. Det handlar om en person som när han var barn på 70-talet spelade bordtennis och hade en tränare som hette Jörgen. Jörgens röst hördes över hela föreningslokalen när de spelade pingis. Det var inte bara om hur de skulle röra fötterna och hålla sin backhand utan även att de skulle plocka upp skräpet efter sig. Om de hade ätit en banan lades skalet i papperskorgen.

När barnet vuxit upp och själv blivit förälder ville hans son börja spela pingis. Han tog med sin son till föreningslokalen, och vem fanns där om inte Jörgen, tränaren som pappan också hade haft på sin tid. Jörgen hade blivit lite mer grånad och fått lite större mage, men han var ändå där och tog hand om barnen som spelade pingis. Det lät likadant ännu: "Hör du, Anders, hade du med dig något mellis som du ska äta? Annars har jag lite med mig här i min väska. Plocka upp det där papperet som jag såg att någon slängde!"

Detta är bara en av många historier, men dessa eldsjälur finns där ute i landet. De är kittet som håller ihop samhället – den del av samhället som offentlig sektor inte kan och heller inte ska hålla ihop.

Sådana historier gör mig alltid väldigt varm om hjärtat. Denna person, som varit tränare under större delen av sitt liv för att hjälpa barn och unga, finns fortfarande kvar där. I stället för att tänka på sig själv har han tänkt på andra, precis som många eldsjälur. Med fast och kärleksfull hand har han gett trygghet, struktur och uppmuntran till barn under deras mest formbara år. I Sverige finns det många sådana Jörgen. Dessa vardagshjältar i ordets bästa och mest genuina mening måste vi hylla och tänka på varje dag.

Vänstern har historiskt haft en ambivalent inställning till det civila samhället. I replikskiftet mellan Roland och Azadeh fanns en syn på att det är jättebra, men det ska helst vara så att det är politiken eller offentlig sektor som styr. Det blir på ett sätt som jag tror att vi måste passa oss för. Civilsamhället får finnas men bara vid sidan av en ständigt växande offentlig sektor. I övrigt ska det gärna skötas via politiken.

Ett exempel är när Olof Palme höll sitt förstamajtal i Göteborg. Moderaterna hade bland annat föreslagit extra medel till Frälsningsarméns sociala arbete. Då varnade Olof Palme och sa att Moderaterna vill ge extra stöd till Frälsningsarmén bara för att de vill att köerna till soppköken ska ringla från Poseidonstatyn hela vägen ned till femmans spårvagn. Det fanns inget tänk kring att det kan handla om medmänsklighet, att man faktiskt vill engagera sig och så vidare.

Vi moderater ser, precis som allianskamraterna, det civila samhället som en viktig del i byggandet av det goda gemensamma samhället. Vi har under många år pekat på vikten av att den offentligt finansierade välfärden fördjupar sitt samarbete med ideella organisationer – inte för att de ska ta över den offentliga sektorns uppgifter utan för att detta samarbete är en förutsättning för att kunna hjälpa utsatta människor även efter kontorstid, om man ska vara ärlig, och dessutom kunna bryta utanförskapet, utan att det sker enbart i offentlig sektors regi. Det kommer aldrig att fungera. Civilsamhället måste finnas där och vara ett kitt.

Som socialarbetare vet jag att vi inom socialtjänsten kan göra jättemycket och att vi måste finnas där, men vi kan inte göra allt. För att man ska kunna hjälpa en utsatt människa tillbaka till jobb, hälsa och drogfrihet måste det finnas mer än en lägenhet och en praktikplats. Det som också behövs är ett socialt sammanhang, gemenskap och glädje. Detta kan det civila samhället skapa. Egentligen är det inte så svårt. Det som behövs är en djupare politisk insikt om att det goda samhället skapar vi alla tillsammans – offentligt, privat och ideellt.

Det är ofta civilsamhällets olika organisationer som först når nyanlända. Om man är troende alternativt har ägnat sig åt konstnärliga eller idrottsliga aktiviteter i sitt tidigare hemland blir det naturligt att söka sig till en kyrka, en moské, en kör eller ett fotbollslag. Där vet man att man har vänner. Sedan måste det offentliga finnas där för strukturen, för det som är viktigt för en i det nya landet. Vi vill därför öka samverkan mellan det privata, det offentliga och det ideella. Vi vill till exempel stärka civilsamhällets möjlighet att bedriva undervisning, och vi vill utvärdera och fördjupa IOP.

Fru talman! De viktiga principer som gäller för civilsamhället är framtagna tillsammans med organisationerna i samband med att den nationella överenskommelsen på det sociala området utarbetades. Dessa riktlinjer är viktiga.

Självständighet och oberoende och balansgången när det handlar om att få till exempel predestinerade statsbidrag – hur rimmar detta med att det ska vara självständighet och oberoende?

Dialog mellan till exempel regeringen och det civila samhället är viktig, liksom kvaliteten. Produktion av välfärdstjänster ska naturligtvis hålla god kvalitet oavsett inom vilken samhällssektor den utförs. Det blir så konstigt. Under den princip som jag läste om i betänkandet står det att bara det är en välfärdstjänst som utförs av en icke vinstdrivande verksamhet blir det en garant för att den håller god kvalitet. Så naiva får vi inte vara. Vi måste naturligtvis hålla ögonen även på dessa verksamheter. Det måste självklart vara långsiktighet, öppenhet och transparens.

Jag anser också, precis som jag tror att alla partier här anser, att det måste finnas mångfald, jämställdhet, likabehandling och inkludering. Det måste bli ännu fler skall-krav när det handlar om ersättning och bidrag från vår gemensamma kassa. Det är ändå en grundpelare.

Jag skulle kunna tala väldigt länge om detta, eftersom jag brinner mycket för civilsamhället och dess eldsjälar. Men det som är oerhört viktigt nu, vilket många har lyft fram, är att det nu är tid att utvärdera samarbetet i IOP, som har funnits i nuvarande form ett antal år, och komma med förslag till ytterligare fördjupning av samarbetet.

(Applåder)

Anf. 38 JONAS ANDERSSON i Linköping (SD):

Fru talman! En svensk politik för civilsamhället måste grunda sig i tanken om att civilsamhället är ett mål i sig och inte bara ett medel för staten. Tvärtom är det snarare staten som egentligen är ett medel för civilsamhället och för att skydda det. Det är i civilsamhället som identiteter och värden formas genom mellanmännsliga relationer. Det görs inte på samma sätt genom människors relationer till staten. Med bas i vänskaper och gemenskaper sluter sig människor frivilligt samman. Så skapas människors

sociala tillvaro. Traditioner och institutioner som vi bejakar och som betyder mycket för oss i Sverige har en gång vuxit fram organiskt underifrån och uppåt på denna fria grund. Sällan har dessa traditioner pådyvlats oss ovanifrån genom politik, tvång och social ingenjörskonst.

Fru talman! Med tanke på det som jag precis har framfört följer att det är viktigt för Sveriges riksdag att värna civilsamhället från för mycket statligt ingripande. Vi måste vidare slå vakt om hävdvunna friheter såsom yttrandefrihet, föreningsfrihet och frihet att i Sverige stifta våra egna lagar och kontrollera våra egna gränser. Dessa friheter är mycket mer än abstrakta idéer. De handlar om konkreta historiska framgångar som vi har vunnit här i landet genom århundraden av strävan. Att värna dessa är mycket viktigt för fria sammanslutningar och för ett oberoende civilsamhälle. Vi i Sverigedemokraterna vill att denna förståelse ska präglade svensk politik för civilsamhället.

Fru talman! Den politik för civilsamhället som regeringen Löfven visat prov på i den skrivelse som behandlas i det aktuella betänkandet innehåller såväl positiva delar som negativa delar i enlighet med hur vi sverigedemokrater ser på saken.

En del av formerna för det statliga arbetet gentemot det civila samhället som framhålls i skrivelsen kan faktiskt vara av godo. Att till exempel använda sakråd som en arbetsmetod i Regeringskansliet för att förbättra regeringens beslutsunderlag och för att stärka departementens samordning i dialogen med det civila samhället är ett intressant grepp. Att ta vara på och främja den särskilda kunskap och de infallsvinklar som finns inom civilsamhället i olika sakfrågor kan säkert bidra till ett förbättrat beslutsunderlag, bättre förankrade beslut och ett mer vitaliserat offentligt samtal. En sådan ödmjukhet från politiken gentemot civilsamhället kan i rätt form bli en tillgång för alla.

Fru talman! Jag kan dessvärre inte bara framhålla att regeringens arbete gentemot civilsamhället har varit positivt, sett hur det framkommer i skrivelsen. Det finns även delar i skrivelsen som skapar oro och frågetecken.

Migrationskrisen 2015 var för Sverige en mycket allvarlig kris, då bostäder, arbetstillfällen, myndigheter och annan samhällsservice inte räckte till för att hantera den situation som regeringen i allra högsta grad var med och skapade själv genom sin egen politik.

Regeringen framhåller själv i skrivelsen hur intensivt och ansträngande detta var, till exempel att 10 000 personer i veckan sökte asyl när det var som mest intensivt. Vidare framhåller regeringen hur människor i Sverige engagerade i civilsamhället tog ett stort ansvar för att hantera den problematik som skapades. Det är gott så. Det är givetvis något gott att många enskilda vill göra något för Sverige och för andra människor i en svår tid för landet. Men som regering måste man också kliva in och ta ansvar, och av det följer också att vara självkritisk. Självkritik saknas dessvärre alltför mycket i den skrivelse som behandlas i detta betänkande. Det finns ändå något ganska osunt i grunden med att politiken först själv skapar mycket stora problem och sedan genom flera hundra miljoner i ekonomiska bidrag och på andra sätt försöker ställa om civilsamhället till att lösa dessa problem.

Jag ska återknyta lite grann till det som jag inledningsvis sa. Det är viktigt att värna civilsamhällets eget utrymme i förhållande till staten. De värden som skapas i civilsamhället får inte styras bort för mycket från staten genom en egen politisk agenda. Staten bör i stället utgå till exempel från att idrottsföreningar i första hand är just idrottsföreningar och inte integrationspolitiska instrument, även om integration som sker på en naturlig grund i civilsamhället är något som är av godo.

Sverigedemokraterna har ingen reservation i betänkandet. Jag vill där-
emot notera att vi har ett särskilt yttrande i betänkandet.

Anf. 39 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Jag försöker få ihop och förstå Sverigedemokraternas politik här. Men jag har lite problem med det.

Det är inte min sak att försvara den nuvarande regeringen. Men det som Jonas Andersson säger är att politiken skapade de problem som inträffade hösten 2015. Det är lite mer komplicerat än så. Det var inte bara en fråga om hur vi hanterade problem här. Det var en mer global fråga. Det rörde sig i alla fall om länder längre bort, och det kom ett stort antal människor hit som var på flykt av olika skäl. Det gjordes då mycket stora insatser, precis som Jonas Andersson beskriver.

Det som jag försöker få ihop är er syn på just de insatser som gjordes av enskilda, av familjer och av andra – av det civila samhället. Dessa insatser är ni kritiska till. Det står i ert särskilda yttrande: ”Vi anser att det arbetet är ansvarslöst då mycket stora ekonomiska belopp tillförs trossamfunden, idrottsrörelsen och andra ideella krafter för att rädda en dysfunktionell politik.”

Jag vill fråga Jonas Andersson hur ni får ihop detta med att ni kritiserar att man stöder till exempel trossamfunden och idrottsrörelsen. Samtidigt anser ni att man helt enkelt inte ska ge några pengar. Ni kritiserar alltså att de får bidrag.

Anf. 40 JONAS ANDERSSON i Linköping (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Roland Utbult för hans replik. Den här frågan handlar om att det är flera hundra miljoner som man har tillfört civilsamhället i ett ganska akut skede under migrationskrisen, vilket framgår av skrivelsen. Det är inte riktigt ett normaltillstånd för bidragsgivning till civilsamhället, utan det är något ganska extremt. Det handlar om mycket stora pengar – skattepengar. Jag tycker att vi ska bedriva en politik som visar respekt för skattebetalarnas pengar. De signaler som denna migrationspolitik skickade på den tiden var inte att visa respekt för skattebetalarnas pengar med tanke på de konsekvenser som följde, till exempel ekonomiskt.

Anf. 41 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Jag försöker få ihop detta, men det är inte så lätt. Ni tycker att bidraget helt enkelt är för stort och att det kostar för mycket pengar. Sedan kopplar ni det till de insatser som görs av det civila samhället. Jonas Andersson stöder alltså det civila samhället samtidigt som han är emot att man ger bidrag till det civila samhället. Hur får du ihop detta?

Jag undrar också vad det är för syn ni har i grunden, Jonas Andersson. Det har jag länge försökt förstå. Vad är det i grunden som är problemet med att det civila samhället gör stora insatser och med att man ger bidrag till det civila samhället – ett bidrag som behövs för att de insatser som krävs ska kunna göras? Vad är det i grunden som gör det så problematiskt för er att man ger bidrag till någonting som behöver göras och som görs av det civila samhället? Då handlar det om organisationer och även om enskilda. Enskilda begär inte särskilt mycket pengar för sin insats, men ideella organisationer gör stora insatser.

Jag har inga problem med att det kostar extra just om man kan hjälpa människor som är i nöd och som behöver hjälp. Det ska naturligtvis inte slösas i onödan, men jag tror väl inte att det är det som händer. Jag tror i stället att man använder de pengar som behövs för att det civila samhället ska göra sina insatser. Där har du ett bekymmer, Jonas Andersson. Kan du förklara det för mig så att jag förstår?

Anf. 42 JONAS ANDERSSON i Linköping (SD) replik:

Fru talman! Återigen: Tack för din fråga, Roland!

Saken är den att vi hade haft ett civilsamhälle på plats, med alla de olika föreningar som finns i det, oavsett om vi hade haft migrationskrisen eller inte. Den problematik jag ser är att vi hade kunnat göra detta flera hundra miljoner kronor billigare om vi hade haft en mer ansvarsfull migrationspolitik på plats från början. Det är det som är poängen här: Det är skattepengar som har skickats in i detta, och det tycker jag att vi ska ha respekt för.

Att människor engagerar sig ideellt är bra, men detta handlar inte bara om människors ideella engagemang utan även om skattepengar och en i grunden ansvarslös migrationspolitik. Det är det som har lett fram till den här situationen, och det är därför vi är kritiska. Jag trodde att även Kristdemokraterna hade en viss kritik mot den otroligt ansvarslösa migrationspolitik som fördes på den tiden. Jag hoppas att ni har ändrat er fram till nu, i alla fall.

Anf. 43 PER LODENIUS (C):

Fru talman! Vi i Centerpartiet har lämnat in ett särskilt yttrande med anledning av regeringens skrivelse *En politik för engagemang – långsiktighet och oberoende för civilsamhället*. För Centerpartiet är det väsentligt att varje människa ska kunna bidra till vårt gemensamma samhälle efter förmåga och få förutsättningar att vara delaktig i samhällslivet.

Civilsamhället är också ofta snabbt på plats när det uppstår behov av organiserat samarbete mellan människor. Dess insatser är ofta snabbare och mer effektiva än insatserna från det offentliga, vilket vi har flera exempel på från de senaste åren. När en idéburen organisation vill samarbeta med det offentliga för att göra samhällsinsatser kan det dock uppstå svårigheter som beror på att det inte finns tydliga modeller, liksom modeller vid exempelvis upphandling, som går att använda i samarbetet. Det kan också finnas oklarheter om det juridiska upplägget som gör att ett samarbete riskerar att inte bli av eller inte når sin fulla potential.

Därför vill vi i Centerpartiet utveckla modeller för ett partnerskap mellan idéburna organisationer och det offentliga – partnerskap där det ges möjligheter för fler samarbeten att komma till stånd. För att ge civilsamhället bättre förutsättningar bör det också utredas hur avdragsrätten för gåvor till ideella organisationer, som vänsterregeringen avskaffade, kan återinföras och breddas. Bland annat Roland Utbult har diskuterat det i ett replikskifte. I Centerpartiet vill vi förbättra möjligheterna för det civila samhället att göra samhällsinsatser. Ett sätt är att skaffa bättre kunskap om de utmaningar som finns i samhället. Här kan det offentliga bli bättre på att bjuda in det civila samhället till samtal och samverkan.

Fru talman! Kontakter med andra och bildning är viktigt för att kunna orientera sig, forma självständiga uppfattningar och aktivt delta i samhället. Här spelar civilsamhällets alla delar en mycket viktig roll. Ett tydligt exempel är folkbildningen, där det skapas rum för reflektion och där man gemensamt får djupare kunskap om vår värld. Bildning vidgar våra vyer och gör oss friare. Vi kan också konstatera att samhället berikas när goda möjligheter finns för människor att gå samman och gemensamt lära sig mer om något ämne. Här bidrar folkbildningen med en struktur som understöder en bredd av bildningsverksamhet. Denna verksamhet fyller en viktig funktion i samhället och kan inte ersättas av utbildningar som arrangeras av det offentliga eller utbildningsföretag.

De som ideellt bidrar till samhället med sitt engagemang måste ha bra och rimliga förutsättningar för det. Vi kan i dag se att det finns ett problem med projektbidrag på bekostnad av grundstöd till ideella organisationer. Det gör verksamheten svårstyrd eftersom det behövs grundstöd för att kunna söka projekt och inte minst för att kunna utveckla sin verksamhet. För att stärka civilsamhällets möjlighet att vara än mer snabbt och flexibelt och ta sig an samhällets utmaningar vill vi från Centerpartiets sida därför se en ökad andel grundstöd i bidragen från det offentliga.

Det finns också områden där det av tradition funnits föreningsdrivna verksamheter som nu har fått konkurrens av nya aktörer i form av entreprenörer. Det kan exempelvis handla om återanvändning av produkter eller om sportarrangemang. Det har gjort att det har uppstått en marknad där det tidigare inte har funnits någon. Detta har i sin tur skapat svårigheter för dem som arbetar ideellt när exempelvis myndigheter nu kräver marknads-hyra för att låta en förening nyttja dess mark. Det riskerar att urholka föreningsrätten.

För oss leder detta till slutsatsen att det är dags för en ordentlig föreningsrättsutredning – en utredning med syfte att tydliggöra och stärka civilsamhällets särart och skapa rimliga regelverk för verksamheterna. I den bör man inkludera exempelvis frågan om att utvidga halva prisbasbelopps-regeln, som i dag gäller för idrottsföreningar, till att omfatta även övriga allmännyttiga föreningar.

När vi nu debatterar ämnet civilsamhället kan vi inte utelämna idrotten och dess organisationer. Idrott har mycket att ge i form av hälsa, glädje och samvaro, och då till största delen arrangerat genom föreningar och ideella insatser. Stödet till den föreningsdrivna idrotten blir därför otroligt viktigt i sammanhang där vi diskuterar civilsamhället. För personer med funktionsnedsättning kan det dock vara svårt att hitta en lämplig idrottsaktivitet i dag. Verksamheten i föreningen på hemmaplan kanske inte är anpassad för att alla ska kunna delta. Parasport kan då vara en väg till fysisk

aktivitet och engagemang, men många parasporter kräver speciell utrustning som kan vara kostsam såväl för individen som för föreningen.

Därför bör man utreda förutsättningarna för att skapa ett nationellt föreringsdrivet bibliotek, där anpassad utrustning för parasporter kan lånas så att människor får chansen att testa om en idrottsaktivitet passar. Det kan handla både om individuell utrustning och om utrustning som en förening kan behöva för att kunna pröva om just denna parasportgren passar för mig som individ eller i föreningens verksamhet. Ett sådant bibliotek kan även bidra till att möjliggöra ett aktivt friluftsliv, vilket också kan kräva anpassad utrustning för en person som har en funktionsnedsättning.

Fru talman! För att fler barn ska få chansen att hitta en idrott eller annan föreringsaktivitet som de tycker är rolig bör föreringslivet ges större möjlighet att komma in i skolan och på fritidshem. Det öppnar möjligheten för barn som annars kanske inte hade fått chansen att testa nya aktiviteter att gå med i föreringslivet. Att barn får samlas runt intressen ger också möjlighet till ökad integration. Det kan dessutom stärka föreringslivet då det kan ge föreningarna många nya medlemmar.

Fru talman! Från Centerpartiets sida delar vi uppfattningen att det civila samhället är av central betydelse för demokratin och att det behövs en politik för civilsamhället med fokus på långsiktighet och oberoende. Men som jag här har redovisat ser vi samtidigt flera delar där förutsättningarna för civilsamhället behöver stärkas.

Med det, fru talman, hänvisar jag till Centerpartiets särskilda yttrande. (Applåder)

Anf. 44 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! Att på några få minuter prata om betydelsen av ett starkt civilsamhälle låter sig inte göras så enkelt. Det beror främst på att själva begreppet rymmer en sådan bredd av organisationsformer, verksamheter, livsåskådningar, viljor och syften, men det beror också på att civilsamhället betyder så många olika saker för alla de miljoner invånare som på ett eller annat sätt är involverade. Det handlar om glädje, gemenskap, delade sorger, kamp, trygghet, andrum och inspiration.

För Vänsterpartiet är det självklart att vi ska ha goda villkor för civilsamhället att verka. Det är en central demokratifråga att vi har ett vitalt föreringsliv och att människor har möjlighet att organisera sig kring gemensamma intressen.

Det är genom våra breda folkrörelser som tidigare generationer har förändrat samhället. Många av dessa organisationer spelar en viktig roll även i dag, men många nya former av organisationer har också växt fram. Det är viktigt att vi från politiskt håll hänger med, att våra regelverk anpassas och att dialogen är god mellan det offentliga och civilsamhället.

Därför tycker jag att det är glädjande att läsa regeringens skrivelse som vi har på bordet i dag, *En politik för engagemang – långsiktighet och oberoende för civilsamhället*. I den kan vi läsa att många steg har tagits under den senaste mandatperioden för att förbättra villkoren för civilsamhället. Till exempel har det införts tydligare rutiner för dialog, och insatser har gjorts för att sprida kunskap om civilsamhällets särart inom myndigheterna, vilket är väldigt viktigt.

Man har också tittat på regelförenklningar, och det har gjorts ett arbete med regelverk kring bidrag, för att nämna några delar så här inledningsvis.

I skrivelsen nämns också att den nya myndigheten Delegationen mot segregation har i uppgift att främja civilsamhällets långsiktiga arbete för att minska och motverka segregation. Det ska bli mycket intressant att följa de insatser som myndigheten stöttar och se vilka slutsatser som kan dras av detta arbete framöver.

Vänsterpartiet har genom sitt budgetsamarbete med regeringen också bidragit till att de ekonomiska förutsättningarna blivit bättre för föreningslivet. Till exempel har idrottsföreningarna har fått ett rejält lyft, vilket har varit väldigt glädjande, och folkbildningen likaså.

En annan viktig del har varit det ökade stödet till föreningslokaler om 20 miljoner per år. Att ha en plats att mötas på är ofta grundläggande för att en förening ska kunna bedriva sin verksamhet.

Fru talman! I går hade jag förmånen att vara med på Studieförbundens konferens Folk och bildning. Där fick jag chansen att lyssna på en forskare, Eric Klinenberg, som talade om vikten av mötesplatser, om att det är där social sammanhållning kan uppstå och om hur viktigt det är med social infrastruktur för att kunna jobba mot ojämlikhet och polarisering i samhället.

Civilsamhällets förmåga att skapa dessa möten blir därmed också en viktig pusselbit i skapandet av en demokratisk stat med hög tillit mellan medborgarna och en känsla av samhörighet.

I en demokrati som fungerar väl är föreningarna också röstbärare. De samlar erfarenheter och åsikter från sina medlemmar och kan med samlad styrka ge sig in i det politiska samtalet. Detta är väldigt viktigt. De kan fungera som opinionsbildare och trycka på den politiska makten.

Jag tror att det är viktigt att vi ser till att hålla en rågång mellan de två sfärerna. Så fort bidragen blir alltför styrande och civilsamhället reduceras till en utförare av kommunala, regionala eller statliga uppdrag riskerar vi att hämma dessa kritiska röster och rollen som opinionsbildare. Detta är en glidning som kan ske mycket sakta – knappt märkbart – men här behöver vi se upp.

Jag är också oroad av tendenser hos många borgerliga företrädare. Jag har inte hört det i dag, men jag tycker att det genom åren har gått att höra att man vill lägga över ett alltför stort ansvar för välfärden på ideella krafter. Detta kan vara av ideologiska skäl eller av krassa ekonomiska skäl.

Från Vänsterpartiet vill vi betona vikten av att kommuner, regioner och stat inte lämnar över det ansvar och de uppgifter som ligger inom ramen för en stark offentlig välfärd till frivilliga krafter. De ideella organisationerna bidrar med sin särskilda kompetens. Den är ett komplement till det offentliga men ska inte ta över dess uppgifter. Du ska inte behöva vara beroende av ideellas ork, tid eller kunskap när du till exempel behöver lämna en partner som slår dig eller när du behöver hjälp ut ur missbruk.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag upprepa att mycket bra har gjorts av regeringen, på egen hand och i samarbete med Vänsterpartiet, för att stärka civilsamhällets ställning och ekonomi under den senaste mandatperioden.

Det återstår dock en hel del att göra, och vi beklagar att inte fler av de förslag som fanns med i utredningen *Palett för ett starkt civilsamhälle* har kommit fram i propositioner under de år som gått. I denna del håller jag

med Roland Utbult, som inledde, och jag delar hans engagemang för att få fram fler av dessa förslag till riksdagens bord.

Därför har vi i dag ett särskilt yttrande från Vänsterpartiet där vi betonar detta. Framöver kommer vi också att återkomma med motioner i dessa frågor.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 45 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Tack, Vasiliki, för ditt anförande!

Du gjorde det lite svårt för mig när du berömde mig på slutet; innan dess var jag lite taggad att gå upp. Men det finns sådant som är viktigare, och det är naturligtvis att ta fram de grundläggande frågor som man har.

I ert särskilda yttrande står att ni hade hoppats att regeringen skulle återkomma med skarpa lagförslag rörande fler av förslagen i betänkandet *Palett för ett stärkt civilsamhälle*. Jag tyckte att det var intressant att läsa detta. Det är ju sant att regeringen har varit ganska loj – ministern Alice Bah Kuhnke har inte visat upp några särskilda resultat på detta område, kan man väl säga.

Min enkla fråga är: På vilket sätt har ni i Vänsterpartiet, som ju har suttit lierade med regeringen för att få igenom era idéer, tryckt på regeringen när det gäller de frågor som ni tar upp i det särskilda yttrandet?

Anf. 46 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Jag tycker inte – och det är heller inte vad jag sa – att regeringen har varit loj. Jag tycker att mycket har gjorts och att det beskrivs ganska väl i denna skrivelse att man har gjort många saker. Det handlar dock mer om finjusteringar; man har tillsatt utredningar.

Jag tycker att mycket är på rull. Just de skarpa lagförslagen har dock uteblivit, och det är detta jag har efterlyst. Det finns en hel del i denna utredning som hade kunnat leda fram till lagförslag. En del frågor har man hänskjutit till andra utredningar, så det kan ju vara så att det kommer saker framöver.

Vi tycker att mer kunde ha gjorts. Det samarbete som vi har haft med regeringen har dock främst varit ett budgetsamarbete. I mitt anförande tog jag upp att stora satsningar har gjorts på civilsamhället i detta samarbete. Vi har fått stora satsningar på idrottslivet, och vi ser också att mycket pengar har gått in i folkbildningen. Detta är stora och viktiga satsningar som vi har förhandlat fram.

Med det sagt skulle jag naturligtvis vilja se ännu mer. Jag tror att vi kommer att återkomma till det i nästa debatt, som handlar om kultur i hela landet. Vi skulle vilja ha ännu större satsningar på civilsamhället, föreningslivet och kulturen för att vi ska kunna få en bra verksamhet i hela landet. Civilsamhället är ju en viktig del i detta arbete.

Anf. 47 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Tack, Vasiliki Tsouplaki, för ditt svar!

Jag tror ändå att lyssnarna kan vara intresserade av vilka förslag du tänker på. Jag kan ge dig några exempel som jag själv tog upp i mitt anförande. Du kanske håller med om att man inte har gjort särskilt mycket av detta.

Det rör kompetenshöjning bland kommunala och statliga tjänstemän och beslutsfattare när det gäller civilsamhällets särart. Det skulle behövas ytterligare insatser där.

Ett annat krav som vi har ställt, som du kanske kan hålla med om, är att statliga myndigheter ska kartlägga vilka ekonomiska och andra konsekvenser det får för organisationer inom det civila samhället.

Jag tror att lyssnarna är intresserade av om du håller med om detta eller om du vill lägga till några fler saker. Ni säger att ni skulle vilja att fler av förslagen togs upp av regeringen och gjordes någonting av. Det vore intressant att få veta vad ni tänker där.

Anf. 48 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Jag har noga läst Kristdemokraternas motion och tycker att det finns många intressanta spår i den. Men när jag läser de svar som har kommit på er motion kan jag hålla med om att många saker är på gång och att det kanske finns anledning att invänta en del i en kommande motion. Vi filar just nu på våra förslag i en motion under allmänna motions-tiden. Där kommer vi att lyfta fram lite andra delar än de som du har lyft fram i din motion, Roland Utbult. Jag tror och hoppas att Kristdemokraterna kommer att kunna ställa upp på den motion som vi skriver.

I motiveringen i Kristdemokraternas motion har ni en lite annorlunda ingång i frågan mot den som Vänsterpartiet har. Det är en del formuleringar som gör att jag inte riktigt kan ställa mig bakom yrkandena i dag. Men som sagt delar jag engagemanget och tror att vi delar synen att mer kan göras.

Jag hoppas att ni kan kika noga på vår motion när den kommer framåt vårkanten.

Anf. 49 ANNA SIBINSKA (MP):

Fru talman! Vem har inte någon gång stigit upp i ottan en lördagsmorgon för att skjutsa till en ridlektion och sedan ställa sig i en kaféverksamhet för att sälja kaffe och bullar? Vem har inte någon gång engagerat sig ideellt för att hjälpa människor i nöd här i Sverige eller någon annanstans i världen? Och vem har inte då fått nya vänner på kuppen? Vi är många som har gjort detta, och engagemanget är fortsatt stort.

Över hälften av befolkningen arbetar ideellt, vilket innebär cirka 15 timmar i månaden i snitt. Stora delar av det ideella arbetet sker inom det civila samhället, i föreningar, i nätverk och i organisationer runt om i landet. Det handlar om alltifrån att lösa akuta problem och att gå samman för att möta ett lokalt behov till att arbeta förebyggande. Fiberföreningar på landsbygden, kvinnojourer och Stadsmissionen är bara några exempel på civilsamhällets aktörer som gör stora insatser för individer och för samhället i stort.

Det är fantastiskt att se hur samhället byggs av människors engagemang. När vi samlas kring en angelägen fråga eller ett intresse knyts nya band människor emellan, gemenskapen stärks och tilliten växer. Livet blir också mer meningsfullt för många av oss. Dessutom spelar alla dessa organisationer en mycket viktig roll för demokratiutvecklingen i vårt land.

Fru talman! Det civila samhällets engagemang håller ihop Sverige. I skrivelsen *En politik för engagemang – långsiktighet och oberoende för civilsamhället* redovisar regeringen de åtgärder som vidtagits under mandatperioden 2014–2018. Politiken på detta område prioriterar det civila samhällets oberoende och långsiktighet i villkoren. Jag vill lyfta fram några av dessa insatser.

Vi har förbättrat dialog och samråd mellan staten och det civila samhället. Genom regelbundna och flexibla samrådsstrukturer kan vi bättre lösa aktuella samhällsproblem.

Vi har ökat kunskapen om det civila samhället hos offentliga aktörer, så att det civila samhället tillåts behålla sin särart. Det är i sammanhanget värt att nämna att regeringen under lång tid har gett stöd till forskning om det civila samhället och avser att fortsätta stödja sådan forskning.

Vi har förbättrat hanteringen av statsbidrag, så att både organisationer och medborgare kan känna sig trygga med den kontroll av bidragen som sker.

Regeringen har tillsatt tre utredningar som berör frågan vilka kriterier som ska sättas upp för att man ska få ta del av stöd. Det finns krav i dag, men de behöver uppenbarligen bli tydligare. Utgångspunkten är att offentliga medel ska gå till dem som stärker vår demokrati.

Vi har gjort en satsning på lokala resurscentrum för ökad demokratisk medvetenhet i områden med socioekonomiska utmaningar.

Regeringen har också initierat satsningen Åga rum, en satsning på konst och kultur i vissa bostadsområden med lågt valdeltagande eller socioekonomiska utmaningar, där civilsamhället och andra aktörer samverkar.

Sist men inte minst har vi förbättrat villkoren för civilsamhällets egna verksamheter, så att man kan lägga mindre tid på administration och krångliga regelverk och mer tid på vad man faktiskt vill få gjort.

Fru talman! För att det civila samhället ska kunna agera oberoende och långsiktigt utifrån sin egen idé måste staten ge goda förutsättningar men låta organisationerna göra resten, och det är precis vad vi har gjort. Under den gångna mandatperioden har regeringen kraftigt förstärkt stöden till det civila samhället på bred front. Det handlar om 1,5 miljarder i ökade stöd per år. Dessa ökningarna sker helt utan krav på foglighet. På så sätt värnar vi en av de viktigaste funktionerna hos det civila samhället som röstbärare – en röst som ibland går på tvärs mot oss makthavare men alltid för dem man företräder och för dem som är mest utsatta.

Med den här politiken har vi lagt grunden för att det civila samhället får bättre förutsättningar att vara till nytta för sina medlemmar, för landet och för demokratin. Sammantaget lägger dessa organisationer och ideella timmar grunden för ett bättre Sverige där vi tror varandra om gott, där vi hjälps åt för att lösa gemensamma utmaningar och där alla får plats.

Miljöpartiet yrkar bifall till kulturutskottets förslag till beslut och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 14.)

Kulturutskottets betänkande 2018/19:KrU4
Kultur i hela landet (skr. 2017/18:264)
föredrogs.

Anf. 50 CHRISTER NYLANDER (L):

Fru talman! Det här är en skrivelse från regeringen som handlar om kultur i hela landet. Utskottet föreslår att den läggs till handlingarna. Den innehåller inga skarpa förslag utan snarare en redovisning av de insatser och satsningar som regeringen har gjort under några år.

Regeringen har gjort ganska många saker för att få kultur i hela landet. Det har gjorts en hel del satsningar för att få kultur i hela landet, och det har getts en hel del statsbidrag. Vi kan i skrivelsen läsa om statsbidragens fördelning i olika län, och vi kan läsa om de olika förutsättningarna att ta del av kultur runt om i landet. Ibland är det väldigt stora skillnader i förutsättningarna att ta del av kultur i hela landet. Vi kan se hur digitaliseringen förändrar konsumtionen, produktionen och skapandet av kultur men också hur digitaliseringen därmed kan utjämna skillnader. Vi ser hur satsningar på skola, på bibliotek och på läsning gör att fler kan ta del av litteratur i hela landet. Många av de satsningar som regeringen har gjort kan välkomnas av en bred majoritet i riksdagen.

Det handlar dock inte bara om pengar hela tiden, fru talman. Det finns kulturpolitiska mål som säger att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund.

När man gör stora satsningar på kultur i hela landet måste satsningarna rimligen stämmas av mot de mål som man tänker att kulturpolitiken ska ha i hela landet. Har kulturpolitiken på det här området bidragit till mer dynamik i kulturlivet i de olika regionerna? Har den skapat en ytterligare kraft för att vara utmanande eller obunden? Har den skapat mer kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet i hela landet? Tanken är ju att de kulturpolitiska målen ska prägla samhället i stort.

På detta får man inte mycket till svar när man läser skrivelsen, fru talman. Det blir mycket: Vi har satsat så här många miljoner på detta, vi har gjort de här satsningarna på detta område och pengarna har fördelats på det här sättet genom att kommuner och landsting också har gett mer pengar till olika saker.

Men ska man ha en politik och utvärdera den måste den rimligen ställas mot de mål som finns för kulturpolitiken.

Det handlar mycket om att bygga ut infrastruktur och att ge pengar till ovanifrånperspektiv i kulturpolitiken, alltså att staten säger att något ska göras och skjuter till dessa miljoner och fördelar dem efter fördelningsnycklar.

Men vad blir effekten? Vi måste verkligen fundera på om de pengar vi satsar på detta område ger den effekt vi vill ha. Då är det rimligt att mäta det utifrån de kulturpolitiska mål vi är överens om. Har kulturen blivit mer dynamisk, mer obunden och mer utmanande i landets olika delar?

Fru talman! Det är bra med mer pengar till kultursektorn, men de måste användas rätt. Låt oss komma ihåg att samtidigt som regeringen ger mer pengar till kultur i hela landet drar man också bort pengar från kultur i hela landet, till exempel genom skattehöjningar. Man ger med ena handen och tar med den andra. Man höjer moms för biografier, och man höjer arbetsgivaravgiften för ungdomar, vilket givetvis innebär att det blir mindre pengar till kultur i hela landet.

Regeringens satsningar innebär också en ökad styrning. Det är ibland ganska små satsningar man gör på kultur i hela landet, och när man delar upp det på olika län blir det väldigt små satsningar. Ju mindre och spetsigare satsningar man gör, desto mer styr man kulturpolitiken – inte bara nationellt utan även i landets olika delar.

Fru talman! Skrivelsen redovisar det som har gjorts de senaste åren på detta område. Det är rimligt att man använder dessa erfarenheter till att fundera på vilken politik som behövs för att se till att det finns kultur, frihet och bildning i hela landet.

Jag tycker att man kan använda en hel del av de förutsättningar som beskrivs i skrivelsen till att formulera en politik också framåt. Men då, fru talman, måste man ha mål för kulturen och mål för de satsningar man gör, inte bara mäta i effekt och antal kronor. Det viktigaste måste trots allt vara att människor runt om i landet kan ta del av kultur av hög kvalitet och att de kan bilda sig och få förutsättningar att skapa kultur som både utmanar och binder människor samman.

(Applåder)

Anf. 51 LAWEN REDAR (S):

Fru talman! Det finns nog ingen tid som har präglat mig så mycket som våren 2013. Under en veckas tid stank hela min stadsdel av brandrök från över hundra bilar som unga män tänt på, och samma unga män attackerade den blåljuspersonal som kom till undsättning.

Arga och ledsna medborgare fick se sin egendom förstörd. Fönster krossades, fasader fick stora brännmärken och garage och vissa hyreshus fick evakueras. Många föräldrar ställde sig frågan om man över huvud taget kunde bo kvar.

Händelserna pågick i flera dagar. Till slut fick dock boende, nattvandrare, civilsamhälle, lokala aktörer och polisen viss ordning på det, och ett lugn åstadkoms i lokalsamhället.

Under årens lopp har vi alla ställt oss frågan: Hur kunde det bli så här?

Fru talman! Sedan valet 2014 har jag arbetat med denna typ av frågor i justitieutskottet. Vi ökade polisens anslag kraftigt, ökade utbildningsplatserna och startade två nya polishögskolor. Vi prioriterade polisens närvaro i särskilt brottsutsatta bostadsområden. Vi höjde straffen på näst intill 30 gärningar kopplade till gängkriminalitet, och vi lagstiftade om att få bort målvaktsbilar. Vi har dessutom utrett ett avskaffande av ungdomsrabatten.

Dessa åtgärder har främst handlat om nödvändig repressivitet, och ingen som förorsakar denna typ av skadegörelse och kriminella gärningar ska undgå straffansvar.

Men ju mer tid jag ägnar åt att läsa domar, samtala med lokalsamhället och träffa anhöriga till förövarna i den organiserade gängkriminaliteten, desto tydligare framträder bilden av förövarnas sociala sammanhang, uppväxtvillkor, materiella förutsättningar och slående brist på grundläggande utbildning och bildning.

Även om ingen frikänns från ansvar på grund av taskiga levnadsförhållanden är det ett faktum att vi kommer att behöva göra något åt just bakgrunden och orsaken till att denna kriminalitet över huvud taget uppstår.

Låt mig återgå till våren 2013. Då hände också något annat som var av omfattande betydelse. För första gången på mycket länge fick vi en kartläggning av hur de ekonomiska villkoren såg ut i vårt land, och OECD visade att inget av de 33 länder som ingick i undersökningen hade en så snabb utveckling av ojämlikhet som Sverige. De övriga nordiska länderna, Tjeckien, Slovakien, Belgien och Österrike hade mindre inkomstskillnader än Sverige. Andelen relativt fattiga fördubblades från 7,3 procent av befolkningen år 1991 till 13,8 procent år 2013.

Våra sociala försäkringssystem, som tidigare gjort sig kända för att vara höga, låg inte längre i Europatoppen, och en tiondel av dem med lägst disponibel inkomst hade till och med sjunkande inkomst i absoluta tal mellan åren 2007 och 2012.

Fru talman! Ibland är det viktigt att göra om siffrorna till verklighet för att förstå vad det handlar om. I min stadsdel beskriver siffrorna väl tiden omkring 2013. Familjer riskerade att vråkas, trångboddheten hade ökat kraftigt, arbetslösheten hade koncentrerats och alltför många unga män hade lämnat skolan.

Nu har det gått några år, och ni kanske undrar hur läget är i dag. Politiken och högkonjunkturen har genererat en snabbt minskad arbetslöshet. Bland unga har arbetslösheten sjunkit med nästan 40 procent, vilket är en positiv utveckling. Tack vare statliga subventioner har det byggts hyresrätter, och satsningar på utemiljön har satt sin prägel. Kriminaliteten är dessvärre ett stort bekymmer, men polisen är mer närvarande och fler brott uppkläras.

Det i särklass största bekymret är dock den oerhörda skolsegregationen. Kombinationen av ett fritt etableringssystem, skolpeng, oregerat vinstuttag och fritt skolval gör att alltför många elever fortfarande inte klarar kunskapskraven i skolan – och då har jag inte ens kommit in på hur det ser ut med den kulturella segregationen i form av bristen på kulturupplevelser och intryck från andra miljöer än där man bor.

Om vi utgår från att demokratin kräver att alla medborgare ges möjlighet till en fullvärdig utbildning och kulturell bildning måste vi agera när rapporter visar att det främst är barn till högutbildade som deltar i kulturskolan eller att kulturen är avhängig av en enskild lärares intresse eftersom estetiska ämnen inte längre är obligatoriska på gymnasieskolan.

Vi kan inte heller acceptera privatiseringar av bibliotek som genererar andra ersättningssystem och som urholkar bibliotekens kärnuppdrag att få fler att intressera sig för läsning och få fler människor att mötas.

Inte heller kan vi acceptera framväxandet av den nedvärdering som görs av humaniora på högskola och universitet, vilket främst är en politisk agenda satt av högerradikala politiker.

Fru talman! För att politik, fria val, offentliga samtal och demokratisk utveckling ska kunna fortgå behöver medborgarna känna sig trygga i sin vardag och i sina liv. Men målet med vardagen och våra liv måste få vara mer än att säkerställa den materiella tryggheten.

Fru talman! Egentligen är föremålet för denna debatt regeringens skrivelse om kultur i hela landet. Regeringen redogör i skrivelsen för allt som initierats och genomförts under mandatperioden 2014–2018 för att stärka kulturen, bildningen och demokratin i vårt land. Skrivelsen utgår från de nationella kulturpolitiska målen och det offentliga ansvaret för kulturområdet. Utgångspunkten är att tillgången till kultur ska vara god i hela landet och att skillnader i tillgång till kultur ska minska.

Några av de viktiga insatser som har genomförts under mandatperioden i detta syfte är en historisk ökning av den kulturpolitiska budgeten med över 1,5 miljarder kronor. Vi har infört en bidragsgivning om 100 miljoner kronor till de kommunala kulturskolorna, vilket genererat en avgiftssänkning i många kommuner. Vi har även gjort en satsning om 200 miljoner kronor per år för att stärka biblioteken i hela landet. Vidare har vi gjort en särskild satsning på projektet Åga rum i bostadsområden med socioekonomisk prägel.

Vi har stärkt det statliga stödet till lokal och regional kultur genom ökat anslag till kultursamverkansmodellen, vi har ökat anslaget till folkbildning och studiefrämjande och vi har ökat antalet utbildningsplatser på konstnärliga utbildningar.

Våra prioriteringar har handlat om att stärka tillgängligheten och öka delaktigheten. Vårt demokratiska löfte handlar i grunden om att låta människor blomstra och utvecklas utifrån sina förutsättningar och sina drömmar.

Oavsett hur den kommande regeringskonstellationen kommer att bli kommer alltid grundbulten för den socialdemokratiska kulturpolitiken att bottna i just detta att fler människor ska få vara delaktiga och sätta sin prägel på vårt lands kulturpolitik.

Jag yrkar härmed bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Hans Hoff och Lars Mejern Larsson (båda S).

Anf. 52 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! Den gångna mandatperioden har på många sätt varit en mycket bra period för den statliga kulturpolitiken. Många stora utredningar gjordes för att lägga grunden för en uppdaterad och utvecklande politik på flera områden, och flera av dem hann bli propositioner som vi hanterade här i riksdagen. Det handlade om förändringar i filmpolitiken, på kulturarvsområdet och inom kulturskolan, för att nämna några viktiga beslut.

Tillsammans med oss i Vänsterpartiet genomförde regeringen historiskt stora budgetsatsningar på kulturområdet då 1,5 miljarder tillfördes. En hel del av de pengarna landade i satsningar som har bäring på det vi talar om här i dag, nämligen kultur i hela landet.

För oss i Vänsterpartiet är det mycket viktigt att vi kan säga att alla invånare har möjlighet att delta i kulturaktiviteter i sitt närområde, både som utövare och som publik. Självklart är det så att man aldrig kan få samma tillgång i en mindre glesbygdskommun som i ett tätbefolkat storstadsområde. Men genom en aktiv kulturpolitik kan vi skapa strukturer och utjämna skillnaderna. Menar vi allvar med de kulturpolitiska målen om kultur för alla som en del av välfärden kan vi inte helt lämna till marknadskrafterna eller till de enskilda invånarna att lösa frågan.

När jag läser den skrivelse som vi i dag har att ta ställning till ser jag att det gjorts en hel del för att stärka den generella nivån men också en del satsningar som särskilt gynnar spridningen av kultur i hela landet. Under lång tid har antalet biblioteksfilialer minskat i Sverige. Hela 25 procent av biblioteksfilialerna har försvunnit sedan 90-talet. Det här är en mycket allvarlig utveckling, och under förra mandatperioden enades vi i Vänsterpartiet och regeringen om att frågan hade hög prioritet.

Det pågår nu ett omfattande arbete med en ny nationell biblioteksstrategi, men redan har 250 miljoner satsats för att öka bibliotekens tillgänglighet. Pengarna för att göra det viktiga arbetet har gått till kommuner och regioner. Utslaget på 290 kommuner räcker det inte på långa vägar. Men det är en tydlig signal att frågan måste prioriteras i hela landet.

Biblioteken är trots den massiva nedläggningen fortfarande den kulturinstitution som har bäst spridning i hela landet. Den utgör stommen i en kulturell infrastruktur och fyller oftast en mycket bred funktion. Där kan man få ta del av konstutställningar, barnteater, föreläsningar och musik. Där möts man spontant eller i organiserade samtal.

För den som inte har läsvanan med sig hemifrån och har kortare utbildning är steget långt att besöka ett bibliotek. Det visar statistiken. Chansen att man tar steget att besöka biblioteket blir förstås mycket mindre om avståndet är långt. Därför är det så viktigt att vi fortsätter att stärka bibliotekens utbredning genom både strategier och handlingsplaner som är på gång men också genom ekonomiska satsningar.

Fru talman! Vi kan inte ha en debatt om kultur i hela landet utan att lite grann dröja oss kvar vid kultursamverkansmodellen. För den som inte sysslar med kultur dagligdags kan det vara ett okänt begrepp. Men det är genom den modellen som de stora resurserna kanaliseras från staten och ut i länen. Det är landstingen och regionerna som håller dialoger med kommuner, föreningsliv och enskilda konstnärer för att få fram en plan för de kommande årens kultursatsningar. Vi från Vänsterpartiet tror att det är en bra modell. Det är en ordning som gör att besluten fattas närmare invånarna och att alla aktörer som är aktiva i ett område kan bjudas in.

När jag reser runt i landet hör jag en stark oro. Särskilt länsteatrarna signalerar att de har ekonomiska svårigheter. Många menar att staten inte har hängt med i modellen. Kostnadsutvecklingen har dragit iväg, och regionerna har fått pytsa in alltmer. I dag står de för den största delen av pengarna. Under förra mandatperioden gjordes förstärkningar. Vänsterpartiet och regeringen tillförde mer medel. Men vi ser att när regionerna behöver prioritera mellan sjukvården och kulturen hamnar ofta kulturen i

kläm. Nu ser vi att många inom just teatersektorn signalerar om nedskärningar.

För någon vecka sedan hade vi en norrländsk invasion här i Stockholm. Jag vet inte om någon av er lade märke till det. Det var fem av våra nordligaste teatrar som intog huvudstadens scener för att visa sin verksamhet men också för att väcka debatt om vilka som får synas i nationella medier. Vilken kultur är det vi kan ta del av när vi läser recensioner i nationella medier? Vems villkor är det som får synas när vi talar om kulturen? Jag fick höra om hur man försöker att till exempel skapa turnéverksamhet i län där man kan ha fem timmars resa för att nå sin spelplats och sedan en timmes byggande av scen. Därefter ska man plocka ned alltihop och åka fem timmar tillbaka. Ni förstår vilka utmaningar det handlar om.

Det är viktigt att den aviserade förstärkningen om 40 miljoner extra till kultur på landsbygden som vi kan läsa om i skrivelsen kan genomföras. Det är tänkt att den ska äga rum 2019 och 2020 enligt budgetförslag. Nu när vi har ett så osäkert budgetläge är det mycket osäkert om det blir av. Men jag hoppas att landsbygden oavsett regering kan få den förstärkningen så att vi kan genomföra satsningar som verkligen behövs på kultur i hela landet.

Fru talman! Jag håller med tidigare talare att det är viktigt att vi ska försöka utvärdera vilken effekt våra satsningar har och att det inte alltid handlar om pengar. Men det går inte att komma ifrån att det är förknippat med stora kostnader att få till en professionell kultur i hela landet. Vi behöver både professionella aktörer och studieförbunden som är jätteviktiga aktörer som finns nära medborgarna. Vi behöver också ett stort stöd för amatörkulturen.

Det handlar ofta om just ett ekonomiskt stöd för att man ska kunna befinna sig på landsbygden och i våra glesbygdskommuner. Jag menar att Vänsterpartiet är en garant för att kulturpolitiken ska få den riktningen även kommande mandatperiod.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 14.)

§ 12 Modernare regler om varumärken och en ny lag om företagsnamn

Näringsutskottets betänkande 2018/19:NU5

Modernare regler om varumärken och en ny lag om företagsnamn (prop. 2017/18:267)

föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 14.)

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2018/19:AU3
ILO:s konvention om anständiga arbetsvillkor för hushållsarbetare (prop. 2017/18:272)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 14.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 12.18 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU6 Riksrevisionens ledningsstruktur

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU8 Extra ändringsbudget för 2018 – Stöd till djurägare inom lantbruket som drabbats av torkan 2018

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU9 Riksrevisorernas årliga rapport 2018

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU3 Brottsdatalag – kompletterande lagstiftning

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU4 Biståndsbedömt trygghetsboende för äldre

1. utskottet

2. res. (KD)

Votering:

277 för utskottet

18 för res.

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2018/19:13
7 november

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 82 S, 57 M, 59 SD, 25 C, 23 V, 18 L, 13 MP
För res.: 18 KD
Frånvarande: 18 S, 13 M, 3 SD, 6 C, 5 V, 4 KD,
2 L, 3 MP

KrU3 En politik för engagemang – långsiktighet och oberoende för civilsamhället

Punkt 7 (Analys av konsekvenser för det civila samhället vid utformning av politik och regelgivning)

1. utskottet
2. res. 7 (KD)

Votering:

277 för utskottet

18 för res. 7

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 S, 57 M, 59 SD, 25 C, 23 V, 18 L, 12 MP

För res. 7: 18 KD

Frånvarande: 17 S, 13 M, 3 SD, 6 C, 5 V, 4 KD,
2 L, 4 MP

Åsa Lindhagen (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 10 (Återinföra gåvoskatteavdraget)

1. utskottet
2. res. 9 (KD)

Votering:

278 för utskottet

18 för res. 9

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 S, 57 M, 59 SD, 25 C, 23 V, 18 L, 13 MP

För res. 9: 18 KD

Frånvarande: 17 S, 13 M, 3 SD, 6 C, 5 V, 4 KD,
2 L, 3 MP

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU4 Kultur i hela landet

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU5 Modernare regler om varumärken och en ny lag om företagsnamn

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 15 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Skrivelse

2018/19:10 Riksrevisionens rapport om deltagarantal i nya arbetsmarknadspolitiska insatser

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 16.04.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till och med § 10 anf. 31,

av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 12.18 och

av talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

INGVAR MATTSON

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Avsägelse	1
§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövning	1
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 5 Riksrevisionens ledningsstruktur	2
Konstitutionsutskottets betänkande 2018/19:KU6	2
(Beslut fattades under § 14.)	2
§ 6 Extra ändringsbudget för 2018 – Stöd till djurägare inom lantbruket som drabbats av torkan 2018.....	2
Finansutskottets betänkande 2018/19:FiU8	2
Anf. 1 MALIN LARSSON (S)	2
Anf. 2 MARIA MALMER STENERGARD (M)	3
Anf. 3 MALIN LARSSON (S) replik	5
Anf. 4 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	5
Anf. 5 MALIN LARSSON (S) replik	6
Anf. 6 MARIA MALMER STENERGARD (M) replik	6
Anf. 7 STAFFAN EKLÖF (SD)	6
Anf. 8 LARS THOMSSON (C)	8
Anf. 9 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	9
Anf. 10 LARS THOMSSON (C) replik	10
Anf. 11 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	10
Anf. 12 LARS THOMSSON (C) replik	10
Anf. 13 ULLA ANDERSSON (V).....	11
Anf. 14 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	12
Anf. 15 ULLA ANDERSSON (V) replik	13
Anf. 16 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	13
Anf. 17 ULLA ANDERSSON (V) replik	14
Anf. 18 ELISABETH FALKHAVEN (MP)	14
(Beslut fattades under § 14.)	14
§ 7 Riksrevisorernas årliga rapport 2018.....	16
Finansutskottets betänkande 2018/19:FiU9	16
(Beslut fattades under § 14.)	16
§ 8 Brottsdatalag – kompletterande lagstiftning.....	16
Justitieutskottets betänkande 2018/19:JuU3.....	16
(Beslut fattades under § 14.)	16
§ 9 Biståndsbedömt trygghetsboende för äldre.....	17
Socialutskottets betänkande 2018/19:SoU4	17
Anf. 19 MICHAEL ANEFUR (KD)	17
Anf. 20 MATS WIKING (S).....	18
Anf. 21 MICHAEL ANEFUR (KD) replik	19
Anf. 22 MATS WIKING (S) replik	19
Anf. 23 MICHAEL ANEFUR (KD) replik	20
Anf. 24 MATS WIKING (S) replik	20
Anf. 25 ULRIKA HEINDORFF (M)	20
Anf. 26 ANN-CHRISTINE FROM UTTERSTEDT (SD).....	21
Anf. 27 SOFIA NILSSON (C)	22
Anf. 28 KARIN RÅGSJÖ (V)	23

Anf. 29 BARBRO WESTERHOLM (L).....	25
(Beslut fattades under § 14.).....	26
§ 10 En politik för engagemang – långsiktighet och oberoende	
för civilsamhället.....	26
Kulturutskottets betänkande 2018/19:KrU3	26
Anf. 30 ROLAND UTBULT (KD)	26
Anf. 31 CHRISTER NYLANDER (L).....	29
Anf. 32 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S)	31
Anf. 33 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	32
Anf. 34 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S) replik	33
Anf. 35 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	33
Anf. 36 AZADEH ROJHAN GUSTAFSSON (S) replik	33
Anf. 37 LOTTA FINSTORP (M).....	34
Anf. 38 JONAS ANDERSSON i Linköping (SD)	35
Anf. 39 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	37
Anf. 40 JONAS ANDERSSON i Linköping (SD) replik	37
Anf. 41 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	37
Anf. 42 JONAS ANDERSSON i Linköping (SD) replik	38
Anf. 43 PER LODENIUS (C)	38
Anf. 44 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	40
Anf. 45 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	42
Anf. 46 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik.....	42
Anf. 47 ROLAND UTBULT (KD) replik.....	42
Anf. 48 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik.....	43
Anf. 49 ANNA SIBINSKA (MP).....	43
(Beslut fattades under § 14.).....	44
§ 11 Kultur i hela landet.....	45
Kulturutskottets betänkande 2018/19:KrU4	45
Anf. 50 CHRISTER NYLANDER (L).....	45
Anf. 51 LAWEN REDAR (S).....	46
Anf. 52 VASILIKI TSOUPLAKI (V).....	48
(Beslut fattades under § 14.).....	50
§ 12 Modernare regler om varumärken och en ny lag om	
företagsnamn.....	50
Näringsutskottets betänkande 2018/19:NU5	50
(Beslut fattades under § 14.).....	50
§ 13 ILO:s konvention om anständiga arbetsvillkor för	
hushållsarbetare.....	51
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2018/19:AU3.....	51
(Beslut fattades under § 14.).....	51
Ajournering.....	51
Återupptaget sammanträde.....	51
§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens	
sammanträde.....	51
KU6 Riksrevisionens ledningsstruktur	51
FiU8 Extra ändringsbudget för 2018 – Stöd till djurägare inom lantbruket som drabbats av torkan 2018	51
FiU9 Riksrevisorernas årliga rapport 2018.....	51
JuU3 Brottsdatalog – kompletterande lagstiftning.....	51
SoU4 Biståndsbedömt trygghetsboende för äldre	51

Prot. 2018/19:13
7 november

KrU3 En politik för engagemang – långsiktighet och oberoende för civilsamhället	52
KrU4 Kultur i hela landet.....	52
NU5 Modernare regler om varumärken och en ny lag om företagsnamn	52
AU3 ILO:s konvention om anständiga arbetsvillkor för hushållsarbetare.....	53
§ 15 Bordläggning.....	53
§ 16 Kammaren åtskildes kl. 16.04.	53